

Марсель Еме
КАЗКИ
КОТА
ВОРКОТА

Марсель Еме Казки кота Воркота

Для молодшого шкільного віку

Переклад з французької
Анатолія Муляра

Малюнки
Івети Пінігіної-Ключковської

КИЇВ «ВЕСЕЛКА» 1991

Веселі казки
сучасного французького письменника
про дружбу двох дівчаток
з мудрим котом, розумним ослом,
добросердими волами
та іншими тваринами.

Веселые сказки
современного французского писателя
о дружбе двух девочек
с мудрым котом, умным ослом,
добрыми волами
и другими животными.

Редактор *О. М. МОКРОВОЛЬСЬКИЙ*

Друкується за виданням:

Марсель Еме. Казки кота Воркота.—
К.: Веселка, 1970

Еме Марсель.

Е54 Казки кота Воркота: Для мол. шк. віку /
Пер. з фр. А. Г. Муляра; Мал. І. В. Пінігі-
ної-Ключковської.— К.: Веселка, 1991.—
135 с.: іл.

ISBN 5-301-00854-4 (укр.)

Веселі казки сучасного французького письменника про дружбу
двох дівчаток з мудрим котом, розумним ослом, добросердими
волами та іншими тваринами.

Е 4804010100—120 213.91.
М206(04)—91

ISBN 5-301-00854-4 (укр.)

ББК 84

С. Івета Пінігіна-Ключковська,
ілюстрації, 1991

Якось торік, минаючи розквітлу яблуню, я побачив на нижній гілці чималенького кота. Він так прежалібно нявчав, що я мусив зупинитися й спитати, чи з ним, бува, не сталося чого лихого.

— Все було б гаразд, — відказав мені кіт, — коли б не така халепа: задрімав я на оцій гілці й вухом не веду ні про яку біду, аж воно — бах! — прищикнуло мені вуса корою! Тепер сиджу, мов припнутий, і боюся головою поворушити, аби не вирвало мені того вуса.

Я звівся навшпиньки, ледь відтулив кору і звільнив бідолаху.

Кіт Воркіт, що пишався своїми розкішними вусами, дуже зрадив.

— Ти дуже добрий, і я хочу віддячити тобі, — заявчав він. — Ти чогось шукаєш, авжеж?

— Шукаю, котику. Але ти мені того дати не годен.

— Хтозна...

— Я шукаю казочку, котра б розважила діток, і ніяк її не знайду.

Кіт Воркіт зіпнувся на всі чотири лапи, вигнув спину й поважно всміхнувся у вуса.

— Казочку? Але ж у мене їх цілий лан засіяно! Ось послухай...

Я примостився під яблунею.

І кіт Воркіт повідав мені кілька пригод, про які знав лише він один, бо вони трапилися із звірами, його сусідами, та ще з двома дівчатками, його щирими приятельками.

На прощання кіт Воркіт промовив:

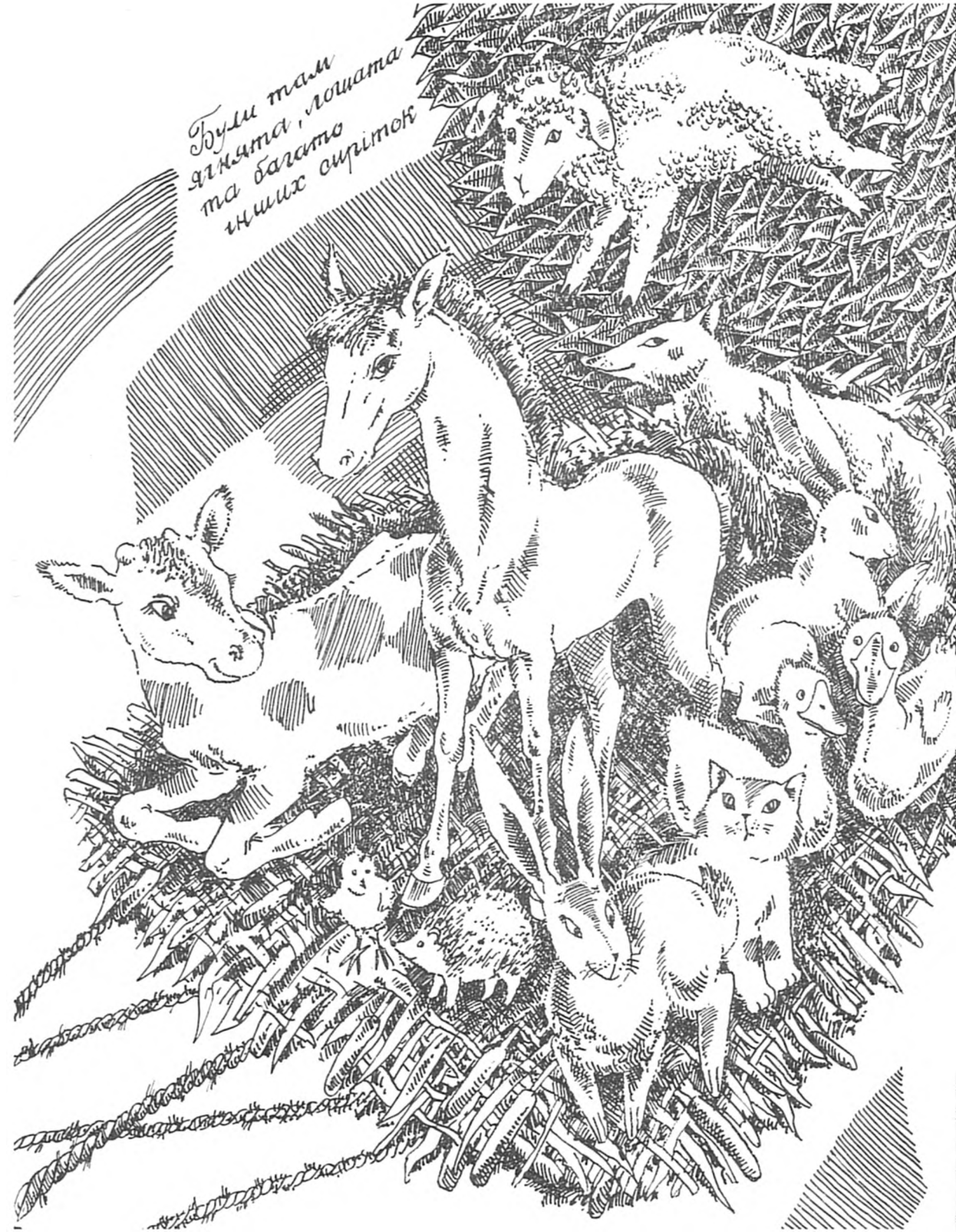
— Я знаю ще й ще таких казочок і розповім їх тобі. За рік, як тобі заманеться послухати щось

свіженьке, — приходь лишень знову сюди, коли навесні зацвітуть яблуні, і ти побачиш мене на оцій самій гілці.

А зараз я кілька казочок того кота Воркота переповім вам, любі дітки.

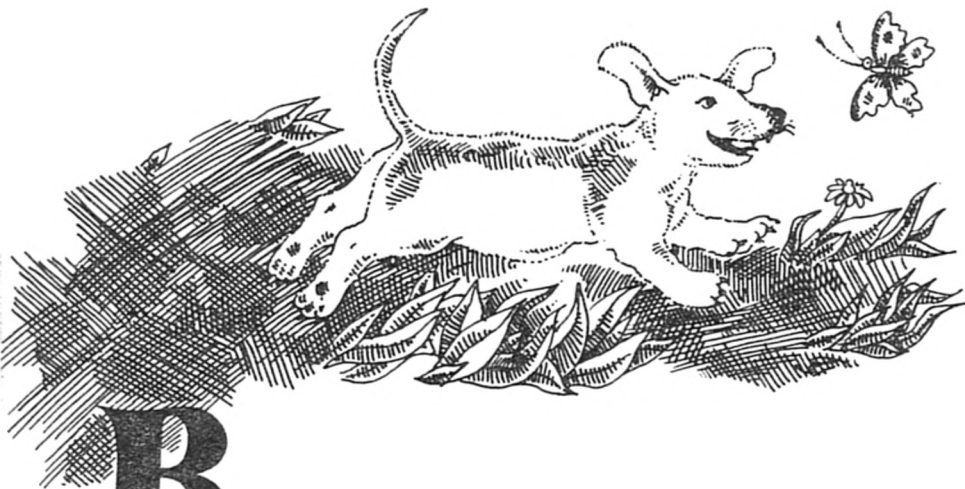
Буди там
якнати, лощата
та багати
иших сиріток

ЛЕБЕДІ

© Анатолій Муляр, переклад
українською мовою, 1991

Вирушаючи рано-вранці з дому до міста, батьки наказували обом дівчаткам:

— Ми повернемося аж пізно ввечері. Будьте розумненькі і, хоч би що там було, не йдіть далеко з дому. Грайтеся на подвір'ї, грайтеся на моріжку, в саду, але не переходьте дороги. Шануйтеся! Якщо перейдете дорогу, то перепаде вам від нас, коли ми повернемося!

Промовляючи останні слова, батьки дивилися на малят страшними очима.

— Будьте спокійні,— запевнили їх Дельфіна й Марінетта.— Ми не перейдемо дороги.

— Побачимо, побачимо,— пробурмотіли батьки й швидко подалися геть, ще раз суворо й підозріливо гиркнувши на своїх донечок.

Малят якийсь час стримував страх, але, побавившись хвилинку дві на подвір'ї, вони забули про батьківські застороги. Близько дев'ятої години ранку вони й незчулись, як опинилися край дороги, і ні одна, ні друга навіть не думали порушувати батьківський наказ, доки Марінетта не побачила за дорогою маленьку біленьку козульку, що бігла полем. Дельфіна не встигла спинити сестричку, як та в три скоки перемахнула дорогу й помчала до козульки.

— День добрий! — привіталася Марінетта.

— День добрий, день добрий,— відповіла козулька.

— Як ти прудко біжиш! Куди поспішаєш?

— Я біжу на зустріч осиротілих діток і не маю часу на пустощі. Біла козулька пірнула у високе жито, й воно зімкнулося над нею.

Дельфіна гайнула й собі за сестричкою, але перед житнім ланом обидві зупинились. Що діяти? Хотіли вже повернутись назад, через дорогу, але кроків за п'ятдесят від них з'явилося двоє качаток, ще жовтеньких, у пушку. Качатка начебто дуже кудись квапилися.

— Добридень, качатка! — привіталися дівчатка, ставши перед ними.

Пташенята зупинились і полягали черевцем на землю, раді перепочити.

— Добридень, малята! — відповіло одне. — Гарна днина, правда? Але яка спека! Мій брат уже добряче притомився.

— А чи здалеку ви прибилися?

— Атож. І прямуємо ще далі.

— Куди ж саме?

— На зустріч осиротілих діток! Але ми гайнуємо час на відпочинок. Гайда в дорогу! А то ще спізнимось!

Дельфіна і Марінетта хотіли розпитати про ту зустріч, але обоє качаток уже подибали і зникли в житі. Дівчаткам дуже кортіло податися слідом за ними, і якусь мить вони стояли в нерішучості, бо згадали про батьківську заборону й злякались. Правду сказати, згадали вони про ту заборону запізно, адже ой як далеко зайшли від дороги! Коли врешті надумали-таки вернутися додому, Дельфіна показала сестрі на білу цяточку, що рухалася лугом біля узлісся. Довелося чимало пройти, щоб роздивитись зблизька, що воно таке. А була то біла собачка, власне, цуценя, завбільшки з півкішки, яке з усіх сил поспішало по траві. Але ще не зміцнілі ніжки перечіплялися, цуценя спотикалося на кожному кроці.

— Куди ти? — спитали малята.

Цуценя зупинилось і відповіло:

— Я йду на зустріч дітей, що zostалися без батьків. Але навряд чи встигну туди! Адже треба прибути до полудня, а я з моїми крихітними ніжками поки одміряю трохи шляху, то вже геть знемагаю.

— А що ти там робитимеш, на тій зустрічі осиротілих діток?

— Я вам поясню. Коли хто втратить батьків, як ось я, той іде на зустріч дітей-сиріток і намагається знайти собі нову родину. Знаєте, мені вчора сказали, що на торішній зустрічі лисичка всиновила одне цуценя. Але мені, скажу вам, не дуже хотілося б жити у лисички!

Тут біле цуценя помітило метелика. Воно жваво скочило на ноги й ну вистрибувати, гавкати! Але, тричі перекрутившись, покотилося в траву та й витяглося, хекаючи і висолопивши язика.

— Бачите,— призналося воно, передихнувши,— мені ще кортить бавитися. Це бажання дужче за мене, я не можу стримати себе! Розумієте, я ще малий. Отож і пустую мимоволі, затримуюсь на кожному кроці. Ой! Справді, мало я маю надії прибути вчасно на зустріч звірів. Вважайте, зовсім не сподіваюся. От коли б я мав такі довгі ноги, як у вас, то безумовно...

Біле цуценя вкрай засмутилось. Дельфіна й Марінетта тим часом не зводили очей з дороги, що була тепер дуже далеко позаду.

— Маленька собачко! — промовила нарешті Дельфіна.— Як ти гадаєш, коли я віднесу тебе на зустріч сиріток, ти встигнеш?

— Ох, так! — відповіло біле цуценя.— Здумати тільки, які у вас довгі ноги!

— Тоді негайно рушаймо. Ми швиденько дійдемо туди і зразу ж повернемось додому. І де ж те місце вашої зустрічі?

— Я не знаю, бо ніколи туди не ходив. Але бачите оту сороку, що літає он там, попереду? Це вона показувала мені шлях. Можете сміливо йти слідом за нею. Вона приведе нас прямісінько до місця зустрічі.

Дельфіна й Марінетта вирушили в путь, кожна по черзі несучи біле цуценя. Сорока летіла попереду, часто сідаючи на видноті й знову злітаючи, щоб сісти далі. Біле цуценя відразу й заснуло на руках у Дельфіни. Воно прокинулося лише через дві години, коли дівчатка вийшли на берег якогось озера. Сорока сіла на плече Марінетти й сказала обом малятам:

— Сідайте отам біля комишів і чекайте, поки вас знайдуть. Отже, хай вам щастить і до побачення!

Сорока полетіла, а малята роззирнулися довкола й побачили, що вони не самі. Скрізь понад водою на траві гурточками лежали звірята-дитинчата і щохвилини прибували ще й ще. Були там ягнята, лошатка, дикі поросята, кошенята, курчата та багато інших сиріток. Потомлені далекою дорогою, малюки лягали хто де й відпочивали. Дельфіна також задрімала, коли Марінетта вигукнула:

— Поглянь-но, лебеді!

Дельфіна розплющила очі й крізь зарості комишів побачила двох великих лебедів, що пливли плесом до острова, до якого вже пристало декілька лебедів, і кожен з них ніс на спині кроленятко. Трохи віддалік двоє інших лебедів тягли пліт, сплетений із стебелець очерету, а на плоті сиділо маленьке телятко й злякано мукало. По всьому плесу озера снували сюди-туди ці великі білі птахи. Малята не могли намилюватися ними. Раптом із-за поблизьких кущів вичалапав лебідь і пішов просто до дівчаток. Суворий з вигляду, він спитав строгим голосом:

— Сироти?

— Так,— відповіла Марінетта й підняла біле цуценя, що лежало в неї на колінах.

Повернувши голову, лебідь засичав до озера, й тієї ж хвилини вигулькнули ще два лебеді, що тягли пліт.

— Сідайте,— наказав один з лебедів — мабуть, він був відповідальний за переправу прибульців.

— Послухайте,— запротестувала Дельфіна,— мені треба пояснити вам...

— Ніколи слухати ваші пояснення! — відрубав лебідь.— Поясните на острові, якщо вам захочеться. Хутчій в дорогу!

— Дозвольте сказати...

— Мовчати!

Лебідь гнівно блиснув оком, вигнув довгу шию і потягся дзьобом до литок малечі.

— Вперед! — скомандував один з лебедів, запряжений в пліт.— Будьте розумні! Не гаймо тут часу.

Перелякані дівчатка не посміли більше опиратись і вилізли на

пліт. Два лебеді відразу вивели пліт на широке плесо й попливли до острова. Прогулянка була приємна, і обоє діток зовсім не сумували за берегом. Їм зустрічалися лебеді, що поверталися з острова по нових сиріток. Інші лебеді везли на острів хто кошеня, хто маленьке дике поросля. Білому цуценяті так сподобалося плавання, що воно знай виривалося з рук Марінетти, щоб похлюпатись у воді.

Переправа тривала трохи довше чверті години. Причаливши до берега, лебідь висадив сестричок і біле цуценятко й вивів їх у затінок під березу, заборонивши відлучатись без дозволу. В гурті

малих звіряток і пташок Дельфіна й Марінетта впізнали козульку й двох качаток. Марінетта нарахувала до сорока сиріток — усі ще в пушку, а лебеді щомиті підвозили поповнення. Всі сирітки тільки й думали, які-то в них будуть нові батьки, й від хвилювання нишкли. А на другому краї острова скупчилася інша громада. За верболозом їх було не роздивитися як слід, проте було помітно, що там збиралися дорослі тварини. Ці галасували, і їхній гомін долинав до малят.

Через чверть години Дельфіна побачила старого лебедя, що походжав перед сирітками, — йому, певне, доручили наглядати за ними. Він ступав, лагідно похитуючи головою. Помітивши закличний жест Дельфіни, лебідь наблизився й ласкаво промовив:

— Добрий день, дітки! Гарний весняний день, правда? Подобається вам? Знаєте, я трохи недочуваю.

— Я хотіла сказати, що ми з сестричкою хочемо повернутися додому.

— Так, дякую. Я почуваюся ще досить добре для свого віку, — відповів старий лебідь, що й справді недочував.

— Нам треба повернутися додому! — підвищила голос Дельфіна.

— Атож, таки припікає.

Тоді Дельфіна закричала щосили на самісіньке вухо старого лебедя.

— Ми не маємо часу чекати! Нам треба вернутися додому!

Ще вона не докричала, як той самий лебідь, що переправляв їх на плоті, вигулькнув із-за кущів і насварився на дівчаток:

— Знов ви галасуєте, свавільниці! Тільки вас і чути, слово честі! Мені вже уривається терпець!

— Моя сестра тільки хотіла пояснити... — втрутилася Марінетта.

— Мовчіть, нечеми! А то кину вас у воду на з'їжу риbam! Сидіть собі тихенько!

І лебідь пішов геть, раз по раз гнівно оглядаючись на малят. Дівчатка облишили надію порозумітись і, зморені спекою, заснули під березою.

А коли прокинулись, то вельми здивувались. За декілька кроків, повернувшись спинами до гурту сиріток, на округлому горбочку

сиділо — троє праворуч, троє ліворуч — шестеро лебедів. А далі, перед лебедями, гарненьким рядочком сиділи дорослі тварини: вепри, кролі, качки, олені, барани, коні, лисиці, один лелека і навіть черепаха. Всі вони дивилися на узвишшя й начебто когось чекали. Та ось сьомий лебідь посів місце серед своїх братів і, привітавши звірів поклоном, заговорив:

— Мої дорогі друзі, от і настала наша чергова зустріч з осиротілими дітками. Я вдячний вам, що ви не забули прийти, і прошу кожного вибрати собі дитя на свій смак. Засідання відкривається.

Перше піднялося на узвишшя осиротіле ягня, яке відразу взяв на виховання великий баран. Потім вийшло наперед дике порося, яке забрав собі вепр. Ось так і посувались оглядини, любо та мирно, аж поки старий лис забажав узяти годованцями двох качаток, з якими дівчатка здибалися вранці.

— Їм не знайти кращого тата, ніж я,— запевняв лис,— і ви можете бути певні, що я піклуватимуся про них якнайліпше.

Лебідь, що вів збори, порадився пошепки із своїми братами й відповів:

— Лисе, я не хочу ставити під сумнів твої наміри щодо цих сиріток. Я навіть певен, що ти піклуватимешся про них якнайкраще, але потерпаю, чи довго триватиме твоя доброта. Двоє качаток стануть для лиса надто великою спокусою!

Дельфіна й Марінетта вельми зраділи, що ніхто із звірів не наважився взяти їх на виховання,— отже, їх відпустять на волю! В останньому ряді тварин вони помітили біле цуценятко, що спало в лоні нової своєї родини. «Це щастя,— подумали вони,— що цуценятко заснуло, а то б воно ще, чого доброго, вмовило своїх нових батьків-бульдогів узяти на виховання двох дівчаток!»

— То ніхто не наважився взяти цих дітей? — перепитав лебідь. — Не годиться залишати двох дівчаток без опіки. Лисе, ти так хотів узяти собі тих двох качаток, то, може, ти щось зробиш для цих двох діток?

— Та я взяв би їх залюбки,— озвався лис,— але, зрозумійте я дуже добрий, просто занадто добрий. Мені бракуватиме твердості,

щоб виховати належним чином двох таких неспокійних дівчаток. Ні, їй-право, не можу взяти їх! Мені прикро, але так буде краще.

Тоді лебідь звернувся до оленя, що прийшов по оленятко.

— Я серйозно міркував над тим, щоб узяти їх,— відповів олень,— але це була б помилка. Подумайте, я живу під постійною загрозою, мушу стерегтися всякчас людей, собак, рушниць. Ні, ні, це було б нерозважно! А шкода — вони такі гарненькі...

Лебідь звернувся ще до деяких звірів, але ніхто не наважувався брати людських малят до себе. Коли й вепр своєю чергою вибачився, черепаха, що сиділа найближче до пагорка, висунула голову із свого панцира й поважно мовила:

— Оскільки бажаючих немає, то я візьму людських дітей.

Відповіддю на таку дивну пропозицію був вибух гучного сміху. Навіть самі дівчатка засміялись, уявивши себе вихованками черепахи. Зробивши зауваження сміхунам, лебідь ласкаво подякував черепасі за великодушність і дуже обережно, щоб, бува, не образити, натякнув їй, що вона замала, щоб доглядати таких великих дівчаток, та й рухається трохи повільно. Черепаха не заперечила, тільки засмучено сховала голову під панцир. Не мовивши більше й слова до зборів, лебідь одійшов і почав тихо радитись зі своїми братами. Дельфіна й Марінетта, бачачи його збентеження, вже тішились, що от-от стануть вільні. Коли це лебідь повернувся на своє місце і голосно заявив:

— Ми з братами ухвалили взяти під свою опіку обох дівчаток. Нам не забракне сили й вимогливості, щоб належно дисциплінувати цих не вельми вихованих малят. Наступного року, коли ви знову зберетесь на таку зустріч осиротілих діток, вас подивують успіхи, яких вони досягнуть.

Малята підвелися, щоб іще раз спробувати пояснити свою причину, але лебеді не дали їм і рота розтулити — примусили зійти з узвишшя й відвели на край острова, де й залишили під наглядом старого глухого лебедя. Звіддалік вони бачили, як тварини покидали збори й переправлялися через воду на берег.

— Коли всі перевезуться,— сказала Дельфіна сестричці, щоб

заспокоїти її,— лебеді повернуться на острів і вислухають нас. Не можуть же вони весь час затикати нам рота!

— Вони зберуться не скоро,— зазначила Марінетта,— а час минає. Наші батько й мати вже, мабуть, у дорозі й повернуться додому раніше нас... А вони ж заборонили нам переходити дорогу! Ох! Краще про це й не згадувати.

До четвертої години всі звірі перебралися з острова на берег озера, але лебеді наче й не поспішали вертатися на острів. Вони ловили собі рибу на плесі й ні на що інше не зважали. Дельфіна з Марінеттою дедалі дужче непокоїлись, і їхні обличчя видовжувались. Бачачи, які дівчатка сумні, старий лебідь спробував їх розважити.

— Ви не уявляєте, який я щасливий, що ви тут,— заговорив він.— Я вже відчуваю, що не зможу обійтися без вас. Бачу, сьогодні вам не дуже радісно. Вас залишили самих на острові, щоб ви відпочили, але завтра на вас чекає купання, риболовля. Ви переконаєтесь, як тут приємно жити. Але ви, мабуть, голодні...

Дійсно, малята зголодніли. Старий лебідь попросив їх трохи потерпіти і, подавши кудись, за кілька хвилин вернувся з рибиною в дзьобі.

— Беріть,— запропонував він дітям,— їжте швиденько, поки вона жива й тріпочеться. Я злітаю і ще наловлю!

Дельфіна відмовилась, похитавши головою, а Марінетта взяла рибину й випустила її у воду. Старий лебідь дивом дивувався.

— Як можна не любити риби? Це ж так приємно відчувати, як риба б'ється в горлянці! Але треба поміркувати, може, ви щось інше їсте. Я розпитаю...

Але малята так розхвилювалися, що забули про свій голод. Вони побачили, що сонце на другому краю острова вже торкається вершечків дерев. Була щонайменше шоста година вечора, і батьки, напевно, вже рушили в дорогу... З ляку Дельфіна й Марінетта зайшлися плачем. Побачивши їхні сльози, старий лебідь розгубився.

— Що з вами? Що сталося? Ой, яке лихо бути старим і глухим! Двійко таких гарненьких дівчаток! Але я придумав! Ходіть за мною. Коли я на воді, то все чую, що мені кажуть.

Старий лебідь зійшов на плесо. Коли він занурив дзьоба у воду, Дельфіна розповіла йому, як разом із Марінеттою вони перейшли дорогу всупереч забороні батьків і що з цього вийшло. Вислухавши розповідь до кінця, старий лебідь вплив на середину плеса й зашипів з усієї сили. Негайно лебеді, що рибалили довкола, почали збиратися біля нього.

— Жалюгідні негідники! — закричав старий лебідь, трусячись із гніву. — Та вас порозганяти треба із цього озера! Ви ганьба лебединого роду! Оці двоє дівчаток пожаліли маленьке біле цуцення-сирітку й принесли сюди, а ви їх винагородили — захопили в полон! Ще й заборонили розтуляти рота, не дали їм пояснити вашу дурість!

Лебеді почувалися ні в сих ні в тих. Вони слухали, похнюпивши голови.

— Якщо батьки сваритимуть малят через те, що їх по-насильницькому завезли на острів, то начувайтесь! — погрозив старий лебідь.

Вишикувавши всіх лебедів перед малятами, він наказав їм:

— Просіть прощення, схиляючись на всю шию!

Лебеді, що вибралися на берег, полягали перед дівчатками на черево й одним зграбним рухом попростягали свої довгі шиї долі. Дельфіну і Марінетту це дуже збентежило.

— А зараз приготуйте запряг на п'ятьох і не гайте ні хвилини! Ми провеземо обох діток млиновими лотоками до самої річки і далі за течією до найближчого від дороги місця. Само собою зрозуміло, ми проведемо їх до самого їхнього дому. Вперед, поспішайте, лівивці!

Лебеді один поперед одного кинулися до роботи й незабаром сплели з очерету пліт. Дельфіна й Марінетта посідали на той пліт, і п'ятеро лебедів, упрягшись вервечкою, потягли його за собою. Попереду пливло ще шестеро інших, розчищаючи дорогу й відхиляючи низько навислі гілки. Старий лебідь плив позаду й стежив за порядком. Коли пропливали через млинові лотоки, він забажав і собі впрягтися. Товариші почали його відмовляти. В його віці, мовляв,

це було б надто тяжко й небезпечно. Дельфіна й Марінетта також благали старого лебедя повернутися на острів.

— Облиште зайві слова! — заперечив він. — Чого варте життя старого лебедя, коли треба врятувати двох дівчаток від покарання?

Сонце вже зайшло, над озером западали сутінки. По швидкій течії пліт легко минув млинові лотоки, і п'ятеро лебедів майже не докладали зусиль. Старий лебідь хекав позаду, але коли товариші заради нього сповільнювали рух, він зараз же гукав:

— Швидше, зграя лінивців! А то перепаде нашим малятам!

Вже зовсім посутеніло, коли пліт винесло на річку. Сильна течія і темрява заважали мандрівникам. На щастя, незабаром зійшов місяць, і стало легше правувати. Нарешті старий лебідь звелів причалити до берега. Бачачи, що він дуже втомився, Дельфіна й Марінетта просили його перепочити, але він і слухати не хотів — бажав провести їх до самого дому.

— Не марнуйте часу, а то ще запізнимось! — сказав він.

Так у супроводі зграї білих птахів малята дісталися дороги й мало не скрикнули з несподіванки. За сотню метрів попереду йшли їхні батько й мати. В руках вони несли по кошику.

Старий лебідь усе зрозумів. Він негайно перевів обох дівчаток на протилежний бік дороги, за огорожу, й сказав тихенько:

— Тут вас не видно, біжіть і ви скоро переженете батьків! А вже біля дому, де вам треба буде перейти дорогу, ми зробимо так, щоб відвернути увагу ваших батьків. Треба встигнути раніше за них!

Малята спробували вчинити, як він радив, але, потомлені й голодні від самого ранку, ледве переставляли ноги. А тим часом батьки ступали широким кроком і відстань, що розділяла їх, не тільки не зменшувалась, а навпаки, збільшувалась!

— Треба якось виграти час! — промовив старий лебідь. — Дозвольте зробити це мені.

І, вилетівши на дорогу, він побіг за батьками, гукаючи:

— Люди добрі! Ви нічого не загубили по дорозі?

Батьки зупинились і при сьайві місяця позаглядали в кошики, чи нічого, бува, не загубилося.

Старий лебідь тепер не квапився, а навпаки, ступав повільно, щоб дати малятам змогу перегнати батьків.

— Так-таки нічого не загубили? — перепитав він, наблизившись.— Я знайшов по дорозі гарну білу пір'їну. У мене не випало жодної, то, може, це ваша?

— Він має нас за своїх родичів! — розгнівано пробурчали батьки, йдучи далі.— От ніби ми вбрані в пір'я!

Старий лебідь знову перебіг на той бік дороги, де малята. Вони встигли трохи випередити батьків, але ті йшли сягнистою ходою і незабаром наздогнали і перегнали дітей. Старий лебідь був близький до розпачу, одначе підбадьорював Дельфіну й Марінетту добрими словами. Він знайшов у собі силу очолити своїх товаришів, і згряя білих великих птахів мовчки побігла вперед. Батьки йшли собі далі й перемовлялися про діточок, яких вони скоро побачать удома:

— Треба сподіватись, що дівчатка були розумниці й не переходили дороги... Ох, аби вони тільки не переходили дороги!

У Дельфіни й Марінетти, які все чули, зі страху підгиналися коліна. Раптом батьки зупинились, здивовано округливши очі. Перед ними посеред дороги вишикувалося дванадцяттеро великих лебедів, що враз заходилися танцювати під сяйвом місяця. Вони кружляли, підстрибували то на одній, то на другій нозі, вклонялися, а тоді, ставши колом, витягши довгі шиї і торкнувшись дванадцятьма головами, дзьобами до дзьобів, закрутилися так швидко, що нелегко було відрізнити, де котрий. Це було схоже на сніговицю.

— Дуже славно! — похвалили батьки лебедів, коли танець закінчився.— Але зараз не час дивитися вистави. Ми й так забарилися.

Пройшовши поміж танцюристів, вони залишили їх позаду й пішли далі. Малята поза огорожею були обігнали батьків, та коли знов почули їхню ходу, то втратили надію потрапити додому раніше.

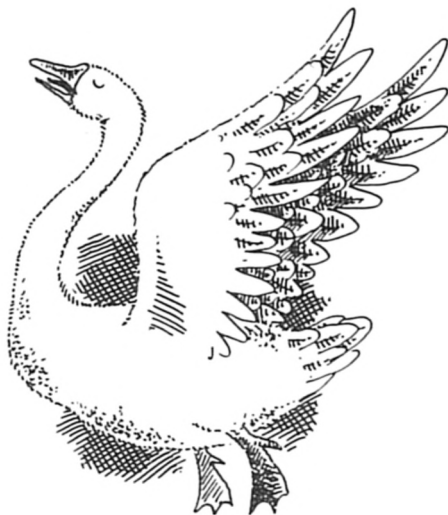
Старий лебідь разом із своїми товаришами побіг слідом за дівчатками. Але він так наморився, що знай спотикався й мало не падав після такого довгого шляху та ще після танцю, який остаточно виснажив його. Коли нарешті з останніх своїх сил він наздогнав малят, батьки були не більш як за сто метрів від дому.

— Не бійтесь! — видихнув старий лебідь.— Вас не покарають. Але я вас покидаю,— мої друзі подбають про вас. Слухайтеся їх! Слушної миті вони переведуть вас через дорогу!

Старий лебідь проскочив у дірку в огорожі й кинувся на луг. Біг він дедалі повільніше, відчуваючи, як йому закладають лапи. Серед луку він упав грудьми на землю і вже не підвівся. З останніх сил він завів пісню, як це чинять лебеді, коли чують близьку смерть. І його пісня була така прекрасна, що її не можна було слухати без сліз. Батьки зупинилися на дорозі, взялися попідруч і, не помічаючи, що йдуть уже не до дому, а від дому, попрошували полем на ту лебедину пісню. Іще довго після того, як лебідь доспівав її, вони ходили по стежці.

Дельфіна й Марінетта в кухні шили при світлі лампи. Стіл був накритий, у плиті горів вогонь. Зайшовши, батьки привітали діток невіпізнанно лагідними голосами. Очі в них були зволожені і, чого раніше з ними не траплялось, спрямовані вгору.

— Як жаль,— сказали вони,— як жаль, що ви допіру не були по той бік дороги! На лузі співав лебідь...

Me-bow!

Причаївшись під парканом, вовк терпляче стежив за хатою і подвір'ям. Нарешті він дочекався: батьки вийшли з хати. Вже на порозі вони напучували двох своїх білявеньких донечок — Дельфіну й Марінетту:

— Глядіть же, дітки, не відчиняйте нікому дверей, хоч би хто вас просив чи вам грозив! Ми вернемось поночі.

Вовк підждав, поки батьки звернули на стежку, а тоді, кульгаючи, почвалав до хати. Та двері були замкнені. Щоправда, поряд хлів, худоба, але з коровами та свиньми не варто й заводитись. Від тої породи ума не сподівайся: тільки помани — самі в пащу лізуть. Тож вовк став під хатою, поклав лапи на підвіконня й зазирнув до кухні.

Дельфіна й Марінетта гралися біля печі. Марінетта, меншенька, а також білявіша, мовила до сестрички:

— Хіба то гра вдвох? Не погуляєш ні в коло...

— То правда, не погуляєш ні в коло, ні в квача.

— Ні в шворочку...

— Ні в м'яча.

— А скільки ж треба душ, щоб погуляти в коло чи квача?

— Та хоч би троє...

Тут вовк постукав у раму. Дівчатка підбігли до вікна й припали до шибки.

— Добридень вам,— привітався вовк.— А тут, надворі, не дуже спечно. Морозець таки дошкульненький.

Марінетта засміялася — які-бо в вовка кумедні вуха й настовбурчена шерсть на голові. Та Дельфіну не так-то легко було піддурити. Вона зашепотіла, схопивши сестру за руку:

— Це — вовк!

— Вовк? — здивувалася Марінетта.— Його треба боятися?

— Атож — він лихий!

Дівчатка дременули од вікна, метляючи білими, як льон, кісками. Вовк замилювався — він ще зроду не бачив таких любих дівчаток, — і враз зворушився до краю.

«Що це зі мною діється? — майнуло йому в голові.— Їй-право, лапи затрусилась!»

Вовк почувся таким ніжним та добрим — йому здалося, він уже ніколи не їстиме діток!

Він розчулено схилив набік голову й солоденько мовив:

— Я змерз, і мені дуже болить лапа. До того ж я добрий. Коли б ви відчинили двері, я б погрівся біля печі, а тоді ми погрались би вкупі.

Дівчатка збентежено презирнулися. Вони не думали й не гадали, що вовк може промовляти так лагідно. Марінетта приязно всміхнулася. Але обачлива Дельфіна суворо мовила:

— Йдіть собі! Ви — вовк.

— Ми вас не проганяємо,— ласкаво додала Марінетта,— але тато й мама заборонили нам одчиняти двері, хоч би хто просив чи грозив.

Вовк важко зітхнув і вуха йому сумовито повисли. Він дуже зажурився.

— Знаєте, — промовив він, — про вовка розказують усяку всячину, та не слід усьому вірити. Слово честі, я анітрохи не лихий.

І знову зітхнув так важко, що Марінеттині очі заблищали слізьми.

Сестричок узяв живий жаль — адже вовкові холодно, та ще й лапа йому болять. Марінетта щось зашепотіла Дельфіні, заразом моргаючи до вовка, мовляв, вона заодно з ним. Але Дельфіна й досі вагалася.

— Хоч вовк цей начебто й лагідний,— озвалася вона,— та я все-таки йому не вірю. Згадай лишень байку «Вовк та Ягня». Ягня ж йому ніякої шкоди не заподіяло...

І коли вовк знов попросився, вона кинула йому просто в вічі:

— А як же те ягня? Ягнятко, що ви його з'їли?

Вовк осміхнувся.

— Я з'їв ягнятко? Коли саме?

Він промовив це так спокійно й невинно, що дівчаткам аж моторшно стало.

— Отакої! Ви, либонь, з'їли не одне! — вигукнула Дельфіна.— Нічого собі — гарно!

— Але ж це так природно — їсти ягнят. Що в тім поганого? От хоч би й ви — їсте ж баранину.

А й справді! Саме сьогодні на обід було печене бараняче стегно.

— Отже,— повів далі вовк,— самі бачите, що я не лиходій. Відчиняйте мерщій двері, посідаємо гуртом довкола печі, і я повідаю вам цікаві бувальщини. Якби ви знали, скільки їх у мене в голові назбиралось, відколи я вештаюсь лісами та полями! Ви ж ізроду не чували про пригоди трьох зайців з узлісся. Ото нарегочетесь!

Дівчатка почали тихенько радитись. Білявіша просила впустити вовка. Негоже, мовляв, щоб той, з хворою лапою, ковтав дрижаки на лютому вітрі.

— Ти вже не докоряй йому тими ягнятками! — промовила вона.— Не вмирати ж йому з голоду!

— Хай їсть картоплю! — рішуче перечила Дельфіна.

Але Марінетта заступалася за вовка так щиро, із слізьми на очах, що Дельфіна подобрішала.

Вона попрямувала була до дверей, та раптом знизала плечима й гукнула:

— Вовче! А Червона Шапочка? Що ви скажете про Червону Шапочку, га?

Вовк похнюпився. Він не чекав, що його про те спитають. Чути було, як він сопе за вікном.

— Ніде правди діти,— озвався він нарешті.— Я з'їв її, маленьку Червону Шапочку. Але, повірте, я тяжко караюсь. Коли б можна було чимось зарадити...

— Еге, так завжди кажуть...

Вовк ударив себе кулаком у груди й урочисто мовив:

— Слово честі, коли б можна повернути назад, я волів би сконати голодною смертю!

— Тепер уже однаково,— зітхнула Марінетта.— Ви її з'їли!

— Хіба я кажу «ні»? — зойкнув вовк.— Що заподіяно, то заподіяно, але ж це така вже давнина! Ох, хто безгрішний на цьому світі? Аби лиш ви знали, яку я потім мав мороку! У всіх журналах понаписували такого, що й до купи не збереш. Буцімто я спершу проковтнув бабусю — сміх, та й годі! Було ж геть навпаки...

Вовк мимоволі вишкірився й засвітив зубами.

— Хто б то їв бабусю, мавши на сніданок свіженьке, як пуп'яночок, дівчатко? Не такий я дурний!

Згадавши про свіже м'ясце, вовк не втерпів і разів кілька ласо облизнувся, показуючи здоровенні гострі ікла.

— Вовче! — вигукнула Дельфіна.— Ви — брехун. Якби вас мучило каяття, ви б не облизувались так ласо!

Вовк знітився.

— Даруйте мені. Це всього-на-всього кепська звичка, перейнята від роду, вона ні про що не свідчить...

— Тим гірше для вас, коли ви так кепсько виховані,— кинула Дельфіна.

— І не кажіть,— зітхнув вовк.— Так уже мені прикро...

— А їсти малих дівчаток — це теж звичка, що ведеться у вас од роду?

— Але ж я присягаюся!

— Нема чого й балакати — йдіть собі. Побігаєте, то й нагрієтесь.

Вовкові аж біля серця запекло від такої недовіри до його доброти.

— Даруйте, але це вже занадто! — заволав він. — Голосові правди зроду не вірять! Ви топчете мою честь! І якщо колись я знову з'їм дитятко, то знайте: ви в цьому винні!

Дівчатка спантеличилися: може, й справді доведеться згодом каратися й каятись? Але вовк так прямих нашорошеними вухами, очі його світилися таким хижим полиском, а ікла аж випинались із пащі, що малі стояли геть перестрашені.

Вовк отямився. Він вибачився і знову забалакав. Очі йому заслалися поволокою, вуха опали, ніс, притиснений до шибки, розплескався, — і вовчий писок став схожий на добродушну коров'ячу морду.

— Хіба не бачиш — він добрий, а не лихий! — мовила до сестри Марінетта.

Вона не втерпіла й побігла до дверей. Дельфіна схопила її за кіски. Посипались ляпанці й здача на ляпанці. Вовк у розпачі застрибав під вікном, — мовляв, він радше піде геть, ніж через нього посваряться дві отакі чудові сестрички-білявочки. І відійшов од вікна, й подибав геть, умиваючись слізьми.

— Горенько мені, горе! Я ж такий ніжний, такий лагідний, а вони нехтують моєю приязню! Я стану ще кращий, я довіку не їстиму ягнят!

Дельфіна бачила, як вовк пошкандибав на трьох, заляклий з холоду та горя. Її узяв нестерпний жаль, і вона гукнула у вікно:

— Вовчику! Ми вже не боїмося! Ходіть хутчій, погрійтеся!

— Лелечко! — зітхнув вовк. — Та й гарно ж посидіти біля вогню. Свята правда — немає в світі добра понад родинне життя. Я завжди мріяв про таке щастя.

Він дивився на дівчаток вологими від ніжності очима. Полизав болючу лапу, вигрів черево й спину — й почав розповідати. Дівчатка присунулись ближче й слухали — пригоди лиса, білочки, крота та трьох зайців з узлісся...

Невдовзі Марінетта обняла нового приятеля за шию й стала жартома посмикувати його за гострі вуха та гладити проти шерсті. Дельфіна врешті й собі зважилась просунути пальчика у вовчу пащу.

— Ой, які здорові у вас зуби...

Вовк так знітився, що Марінетта, втішаючи, обійняла його за голову.

Вовкові з голоду аж живіт западався, але він про те мовчав.

«Боже,— розчулено думав він.— Який же я можу бути добрий! Аж не віриться...»

Наслухавшись казок, дівчатка попросили вовка побавитися в якусь гру.

— Побавитися? — здивувався вовк.— Таж я не вмію!

Його миттю навчили грати в квача, в коло й гилки. Вовк проспівав басом пісеньку Кума Горобчика «Вежо, будь насторожі». По недовгій часі кухню розлягався вереск, галас, регіт. Стільці поперевертувано. Між вовком і дівчатками запанувала така приязнь, така щирість, що більшої годі й уявити.

Вони вже казали одне одному «ти».

— Вовчику, тобі загадувати загадку!

— Ні, тобі! Ти поворухнулась!

— З тебе фант!

Вовк ще зроду так не реготався — мало щелепи не поскручував.

— Та й гарно ж гратися! — сказав він.— От шкода, що ми не можемо стрічатися щодня!

— Але ж, вовчику,— вихопились дівчатка,— ти ще прийдеш! Тато й мама щочетверга після обіду ідуть з дому. Ти простеж, коли вони підуть, і постукай у шибку, як сьогодні.

Насамкінець погуляли в коня та вершника.

Вовк був за коня, Марінетта сиділа верхи, а Дельфіна держала вовчий хвіст і правувала.

Висолопивши язика, роззявивши рота до вух і знемагаючи з реготу, аж йому боки боліли, вовк заблагав перепочинку.

— Ху, цур йому! Не смішіть, не можу... Ой, не смішіть!

Тоді Марінетта злізла з «коня», Дельфіна пустила вовчий хвіст, і, посідавши долі, всі сміялися до нестями.

Отак гуляли до самісінького вечора. Коли вовкові пора вже було вертатися до лісу, дівчатка мало не плакали. А Марінетта одно просила:

— Вовчику, побудь з нами, пограймося ще! Тато й мама не сваритимуть нас, от побачиш...

— Ой, ні! Добре, що ви нагадали. Вони нізащо не повірять, ніби вовк здатен на добрі почуття. Батьки є батьки — я добре їх знаю.

— То й правда,— мовила Дельфіна.— Краще не баритись. Нові друзі домовилися стрітися в той четвер. Обнімалися, цілувалися на прощання, а Марінетта ще й пов'язала вовкові на шию блакитну стрічку.

Нарешті вовк вибрався з хати й попрямував до лісу.

Лапа йому не боліла, але на згадку про ближчий четвер він радів і зразу заводив веселої пісеньки, полохаючи ворон, що спали на верховітті:

Кум Горобчик,
Цінь-цвірінь...

Вернувшись додому, батько й мати ще з порога повели носами.
— Десь тут вовком тхне,— сказали вони влад.

Дівчатка здивувалися.

— Звідки б він узявся, той вовчий дух? — заперечила Дельфіна. — Якби вовк сюди забіг — він би нас поїв.

— А й справді, — погодився батько, — вовк би вас не помилював. Але Марінетта, яка ще не вміла сточити дві вигадки докупи, обурилась, що так по-зрадницькому обмовляють вовка.

— Неправда! — тупнула вона ногою. — Вовк не їсть діток! І він зовсім не лютий. Ми ж...

Дельфіна штовхнула її ногою в литку. І Марінетта стулила уста.

Батьки завели розмову, чи можна взагалі сумніватися в тому, що вовк — лихий і кровожерний.

Мати знов згадала про бабусю й Червону Шапочку, але Марінетта зразу її урвала:

— Мамо, таж було не так! Вовк ніколи не з'їдав бабусі. От зваж: чого б він ковтав бабусю, коли мав на сніданок свіженьке дівчатко?

— До того, — підхопила Дельфіна, — негоже повсякчас нагадувати вовкові про те зло...

— То діло давнє...

— Гріх молодості...

— Хто на світі без гріха...

— Вовк уже не той, що був колись!

Батьки не вірили власним вухам.

Тато сказав, що вовк є завжди вовк, годі й сподіватись, що він колись подобрішає. А як він і прикидається лагідним — то навмисне; вовча підступність не має меж!

Дівчатка слухали, а самі згадували, як вони сьогодні чудово гралися в коня й квача, як вовк щиро радів і реготався.

— Ну, таки видно, — мовив наостанку тато, — що ви ніколи і в вічі не бачили вовка!

Марінетта штовхнула Дельфіну ліктем, і обидві вибухнули сміхом. Їх залишили без вечері, аби покарати за таке зухвальство, але, вже повкладавшись в ліжка, вони нишком усе сміялися й сміялися.

Ближчими днями, дожидаючи зустрічі з вовком, і не без того,

щоб жартома піддражнити маму, дівчатка грались у вовка. Марінетта виспівувала: «Погуляймо в лісі, поки вовк сидить удома. Вовчику, агов, де ти? Вовчику, чи мене чуєш? А що ти поробляєш?»

Дельфіна, сховавшись у кухні під столом, відповіла: «Я вдягаю сорочку. А зараз — шкарпетки. А зараз чіпляю шаблюку». Потому «вовк» кидався на Марінетту й «ковтав» її.

Батьки не оцінили гри.

На третій день вони заборонили дітям гратися — у них-бо вже голова болить.

А дівчатка, звісно, не побажали іншої розваги, і в хаті запанувала тиша — аж до того четверга, коли вовк завітав ізнов.

Він цілісінький ранок мив собі писок, наглянсовував шерсть і розпушував хутро. Він став такий гарний, що лісові звірі спершу його й не впізнали.

Коли вовк дістався долини, два гайворони, що кружляли в полуденному небі, спиталися, чого це він так вичепурився.

— Йду в гості до своїх приятельок, — відповів вовк, запишавшись. — Вони чекатимуть на мене зразу по обіді.

— Вони, либонь, справжні красунечки, оті твої приятельки, що ти так гарно прибрався?

— Ще б пак! Вони — найгарніші білявочки на всю округу.

Гайворони схвально закаркали, але стара сорока заторохтіла глузливо:

— Вовче, я не знаю твоїх приятельок, але певна — ти вибрав пухкеньких і ніжненьких на смак...

— Замовч, плетухо! — скипів вовк. — Хіба через отаких базік, як ти, заживеш доброї слави? Та я од свого сумління не відступлюся!

Дівчатка чекали вовка на порозі.

Вони довго обнімалися й цілувалися, ще гарячіше, аніж перше, бо за тиждень дуже скучили.

— Вовчику! — гукнула Марінетта. — Ми так за тобою сумували! Лиш про тебе й було мови.

— І знаєш, вовчику, тато-мама й справді слухати не хотіли, коли ми завели мову, що ти можеш бути добрий та ніжний.

— Я з цього не дивуюся. Оце щойно стара сорока...

— А ми, вовчику, тебе захищали, і то так, що нас без вечері залишили.

Всі троє посідали біля печі й завели цікаву розмову. Вовк не знав кому й відповідати.

Дівчатка одна перед одною питали, як йому велося цілий тиждень, чи, бува, не мерз, чи загоїлась рана, чи бачив він лиса, вепра, зайців...

— Вовчику,— попросила Марінетта,— як настане весна, ти поведеш нас у ліс, далеко-далеко, туди, де всякі звірі й птиці. З тобою ми нічого не боїмося.

— Весною, мої ясочки, вам нічого буде боятися в лісі. Віднині я научатиму всю лісову громаду. Найлихіші звірі стануть тихі та божі. «Нащо далеко ходити — лише позавчора здибав я лиса, що вертався до лісу, передувивши цілий курник. Я насварив його, мовляв, чинити отак негоже, ба навіть ганебно! І знаєте, як він мені одмовив? «Вовче, душа моя палає зробити так, як ти радиш. Я старатимусь, так старатимусь, а ти мені станеш за приклад». Отак він сказав мені, дарма що має лисячу вдачу.

— Ти такий добрий! — прошепотіла Дельфіна.

— Атож, добрий, ніде правди діти. А проте мені не вірять, от хоч би ваші тато й мати... Аж душа крається.

Аби звеселити посмутнілого вовка, Дельфіна запропонувала побавитись у коня й вершника. Вовк захопився грою ще дужче, ніж у той четвер.

Коли вони досхочу нагулялися, Дельфіна сказала:

— А тепер, вовчику, пограймося у вовка. Згода?

Вовка взяла цікавість — в таку гру він ще ніколи не бавився.

Йому пояснили правила, й, звичайно, саме йому випало бути вовком.

Вовк сховався під стіл, а дівчатка походжали перед ним туди-сюди, виспівуючи:

— Прогуляймося лісом, поки вовк сидить удома. Агов, вовчику, де ти? Що ти поробляєш?

Вовк, сміючись, відповідав:

— Я надягаю штани...

А далі він говорив, що надягає сорочку, а потім пристібає комірець...

Та незабаром вовк перестав сміятись — відчув на серці тривогу.

— Я застібаю пояс,— промовив вовк, і стало йому якось моторошно. Раптом горлянку йому зсудомило, а кігті зашкребли по підлозі.

Перед його очима мерехтіли дитячі ніжки. І вовк затремтів, ікла йому вишкірились...

— Вовчику, агов, де ти? Ти мене чуєш? Що ти поробляєш?

— Я чіпляю шаблюку! — прохрипів вовк, і голова пішла йому обертотом. Він не зводив очей з ніжок Дельфіни та Марінетти.

— Вовчику, агов, де ти? Ти мене чуєш? Що ти поробляєш?

— Я сідаю на коня й виїжджаю з лісу!

По цих словах вовк страшно завив, вискочив із засідки й роззявив пащу.

Дівчатка жажнулись, але вже було пізно: вовк ураз їх обох проковтнув.

На щастя, він не вмів одчиняти дверей, то й залишався в кухні. Коли батьки повернулись додому, їм нічого іншого не лишалось, як розрізати вовкові живіт і випустити донечок. Ото було сліз — стільки ж горя, скільки й радості!

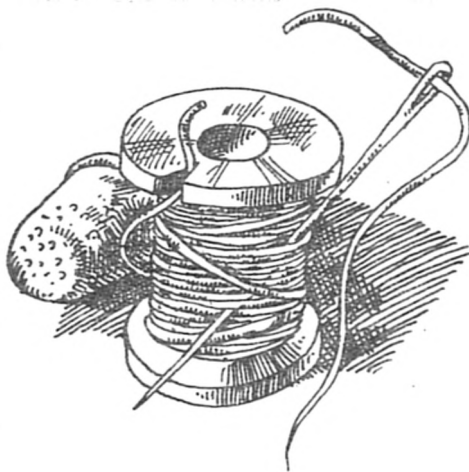
Дельфіна й Марінетта трохи образилися на вовка за таку до них неповагу, але, згадавши, як любо вони бавилися вкупі, пожаліли вовка й попросили тата випустити його на волю.

Вовкові зашили живіт засиленою в циганську голку цупкою, намащеною салом дратвою.

Дівчатка плакали з жалю, що вовк терпить отакий біль, але він сам, ледве тамуючи сльози, сказав:

— Так мені й треба! Ви надто добрі, коли ще жалієте мене. Та присягаюся життям — ніколи більше не ковтатиму діточок! Тільки забачу — десятою дорогою обминатиму, щоб і спокуса не брала.

Гадаю, вовк справдив своє слово. Так чи так, а по тій лихій пригоді з Дельфіною та Марінеттою я більше не чув, щоб він проковтнув яку дівчинку а чи хлопчика.

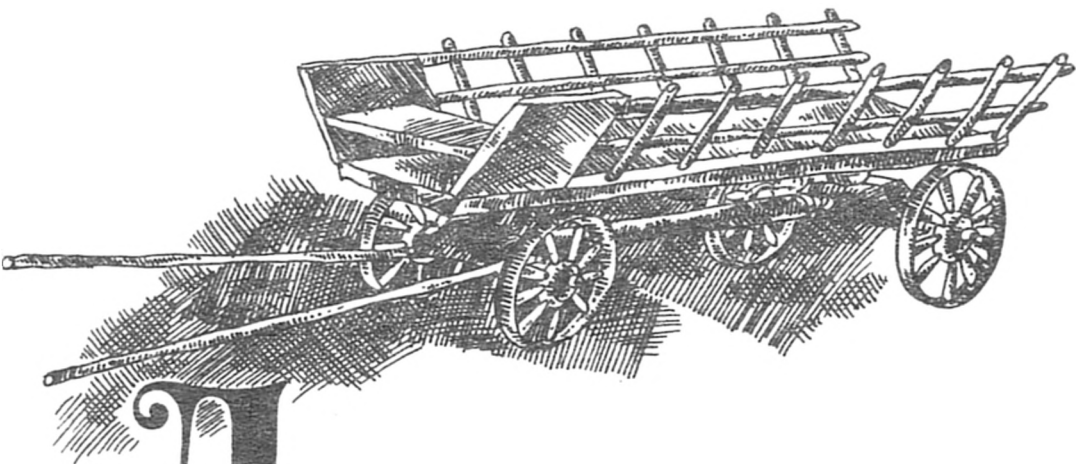

Египетско-
баскско,
забвено турско-
византийско

ВОЛИ

Дельфіна дістала в школі першу нагороду, а Марінетта — почесний приз.

Учитель обійняв дівчаток, пильнуючи, щоб не зім'яти їхніх гарних суенок, а супрефект, що приїхав з міста на шкільне свято, виголосив промову.

— Любі дітки,— сказав він,— освіта — гарна річ, і той, кому її бракує, гідний жалю. На щастя, це не про вас сказано. Ось, приміром, бачу я двох гарненьких дівчаток у рожевих суєнках і з золотими коронами на білявих голівках. Це їм за щирі старання. Погляньте лиш, які раді їхні батьки, як вони пишаються зі своїх діток. Не хотілось би мені хвалитися, але коли б я змалечку не вчився сумлінно — не був би зараз супрефектом, а ви не бачили б на мені цього гаптованого золотом і сріблом мундира. Ось чому треба вчитися самим та й інших учити, надто невігласів і ледарів.

Супрефект уклонився, діти поспівали вітальної пісеньки, і кожен подався додому. ✓

Вдома Дельфіна й Марінетта поскидали своє чепурне одяганнячко, але замість погуляти в гилки, чи довгої лози, чи в ляльок, чи в вовка,— завели мову про супрефекта. Дуже їм до вподоби припала його промова.

І стало їм прикро, що під рукою нема жодного невігласа, котрому можна було б розтлумачити принади освіти. Дельфіна зітхнула:

— Маємо аж два місяці! Кого ж би нам вивчити? Кого посвятити в науку?.. Стривай, стривай...

Батьки Дельфіни й Марінетти мали на хазяйстві двох здорових волів, однакових віком.

Один — з рудими латками, другий — сивий і без латок. Вони завжди ходили в парі. І ось Дельфіна підійшла до рудька й, пестячи йому лоба, спиталася:

— Волику, хочеш навчитись читати?

Великий рудько спершу промовчав. Він подумав був, що з нього кепкують.

— Освіта — чудова річ! — повела далі Дельфіна. — Гарніша за все, сам побачиш, коли вивчишся...

Великий рудько поміркував іще хвилику, а тоді мовив:

— Читати? А то навіщо? Полегшає тягти плуга? А може, побільшає харчу? Певне, що ні. То задля чого? Красненько дякую, не такий я дурний. Не вчитимусь грамоти, нізащо в світі!

— Та що ти, волику! Нерозумна твоя мова, ти не знаєш, од чого відмовляєшся. Ти спершу зваж...

— Усе вже зважив, мої любі. Ет, якби ще в яку гру повчитись, варто було б...

Марінетта, білявіша за сестричку й жваввіша, сказала, що хай віл ремствує сам на себе, бо так довіку й буде темним волом.

— Неправда! — обурився темний рудько. — Я не темний віл. Я завжди був удатний до всякої роботи, і ніхто не може мені закинути докір. Тьху на вашу грамоту! Ніби без неї не проживеш. Не про волів вона! Та чи й бачив хто коли вченого вола?

— Ну то й що? Як воли неuki, то це тому, що зроду-віку не вчилися...

— Ні, ви мені баків не заб'єте.

Дельфіна й Марінетта ще не раз бралися напоумлювати вола, але дарма — він і слухати не хотів. Дівчаток узяла досада, і вони кинулись умовляти сиваня.

А сивань дуже любив сестричок і не хотів їх смутити. Тож і піддався на умовляння.

Той сивань мав добру вдачу — спокійну, працювиту, терпеливу, але трохи гонористу.

Коли, бувало, хазяїн на оранці гейкав на нього, він згорда нашо-рошував вуха.

Проте всі воли мають свої вади...

— Послухайте, дівчатка,— мовив сивань.— Мені кортить сказати вам те саме, що й рудько: навіщо та грамота? Але так хочеться вас потішити. До того, хоч освіта волові без користі,— на спині її не носити, либонь, коли й розважить нудьгу. Одне слово, я згоден спробувати.

Зраділі дівчатка похвалили сиваня за здоровий глузд.

— Волику, з тебе, певно, буде справний учень, чудовий учень! Віл ураз запишався:

— А й справді, хіба ж я в тім'я битий?

Коли Дельфіна й Марінетта виходили з хліва, великий рудько поважно спитав їх:

— Скажіть-но, малі, чи не хочете ви навчитися жувати жуйку?

— Жувати жуйку? Навіщо?

— Ото ж то й є! Навіщо? — зареготав великий рудько.

Дельфіна й Марінетта хотіли зробити несподіванку татові й мамі — то й вирішили собі вчити вола тайкома.

Згодом, коли сивань помудріє, вони вже повтішаються з того, як здивуються батьки.

Віл і справді був вельми здатний до науки, та ще й самолюбний.

Не минуло й двох тижнів, як він вивчив геть усі літери. В неділю і в будень, коли йшов дощ, та вечорами, як худоба вертала з поля, Дельфіна й Марінетта навчали вола. Бідолашному сиваневі дуже боліла голова, аж він, бувало, серед ночі прокидався й бубонів: «Б, А — ба, Б, Е — бе, Б, І — бі...»

— Здурів, та й годі,— бурчав великий рудько.— Вже й поспати

не вільно, відколи отих двоє дівчисьок задурили тобі голову. Диви, щоб згодом не каюся.

— Ти зроду не збагнеш,— перечив сивань,— яка то втіха — знати голосні, приголосні, утворювати склади. Це скрашує буденність життя, і я тепер розумію, чому грамоті співають таку хвалу. Я зараз почуваюся іншим, аніж був три тижні тому. Яке це щастя — вчитись! А проте наука не всім дається — треба неабиякого хисту.

Великий рудько, слухаючи сиваня, часом замислювався, чи слушно він сам учинив, затявшись у своєму неписьменстві. Але солома в яслах так духмяніла, така була м'яка та свіжа, що він зразу долав духовні спокуси.

Дельфіна та Маринетта були в захваті — сивий віл робив надзвичайні успіхи! Через місяць він уже вмів рахувати, майже вільно читав і навіть вивчив невеличкого вірша.

Він так допався до науки, що поклав собі в ясла розгорнену книжку й гортав сторінки язиком. Шкода тільки, що дуже він стомлювався,— адже цілий день робив у полі, ввечері вчився, а вночі читав, забувши про сон. Та й про їжу часто забував віл, читаючи, і схуд так, аж йому боки запалися.

Дівчатка, примітивши це, стурбувались:

— Волику, ми такі раді з твоїх успіхів! Ти нині знаєш майже стільки, як і ми, а може, й більше. Ти заслужив на відпочинок,— а ти ж так його потребуєш!

— Ет, відпочинок! Усе пусте, крім духовної краси. Я щасливий, що збагнув це.

— Волику, треба ж бо бути розважнішим. Хіба не знаєш,— навіть школярам дають спочити. Щоліта в них бувають канікули.

— Канікули? Чудово! Розкажіть-но мені про канікули!

Дівчатка штовхали одна одну ліктями,— мовляв, куди це віл хилить?

— Не штовхайтеся! — гукнув сивань.— Їй-право, я не зовсім телепень і знаю, що кажу. Ви кажете про канікули і про те, що мені треба відпочити. ~~Баразд.~~ Я згоден. Канікули так канікули, але хай

вони будуть справжні! Я читатиму поетів, вивчатиму праці учених...
Ото життя!

— А погуляти, а побавитись?

— Що з вами балакати! Ви — діти.

І сивань знову поринув у розділ з географії й замахав хвостом, даючи тим знати: Дельфіна й Марінетта тут зайві. На дальші умовляння і вухом не повів.

— То хоч пильнуй,— зітхнула Марінетта,— щоб ніхто не застав тебе за цими заняттями. Бо як спіймає тато на гарячому, буде біда!

З цієї поради виходило, що дівчатка не були надто певні, чи мудро вчинили.

Хазяїн, звичайно, помітив, що сивань дуже змінився. Якось увечері він побачив, що віл сидить на порозі хліва й нестямними очима вдивляється в поле.

— Чого це ти там розсівся, воле? — спитав хазяїн.

А віл захитав головою, приплющив очі й солодко проказав:

Милуюся з порога краю,
Як праці денної кінець
Вечірній промінь осяває...

Хазяїн забув, а може, й не знав, що то вірш Віктора Гюго, і спершу похвалив:

— Ловко теревенить воляка.

Але йому закралася підозра, що це красномовство ховає в собі якусь тривожну таємницю.

І він зразу додав:

— Що це сталося нашому волові? Дивно, дивно... Ану, до хліва! Бач, розпатякався!

Віл звівся, кинув на хазяїна сумний і водночас гнівний погляд та й поплентався до хліва.

А незабаром волова наука позначилась на роботі. Він так напхав голову віршами, історичними датами й цифрами, що хазяїнові на-

кази до нього не доходили. А часом він навіть тяг запряг прямісінько до рову.

— Що ти робиш! — штовхав його великий рудько. — Знову через тебе нас лаятимуть.

Сивань гордо здвигав вухами й згідливо повертав на дорогу. А то, бува, самохіть стане й почне міркувати вголос:

— Два крани пропускають до резервуара двадцять п'ять кубічних дециметрів рідини за хвилину. Знаючи, що один з кранів виповнює резервуар за двадцять хвилин, а другий — втричі швидше, ніж обидва разом, вирахувати об'єм резервуара, його діаметр і час, за який він наповнюється... Цікаво... дуже цікаво...

— Що ти там верзеш? — питав хазяїн.

Але віл не чув його слів і стояв як укопаний, бурмочучи цифри. Хазяїн тільки руками розводив з подиву. «Заслабла худоба, не інакше», — думав він.

Якось, пустивши чепіги, він підійшов до сиваня й промовив:

— Ти заслаб, воле. Що тобі болить?

Віл копнув землю ратицями й гнівно відповів:

— Ото лиха година! Сам собі не вільний. Чи мені нема іншого клопоту, крім вашого плуга! Ситий по самісіньку зав'язку вашим ярмом!

Хазяїн сторопів: віл, певне, з глузду з'їхав.

Та сивань схаменувся й похмуро перепросив:

— Даруйте, хазяїне, я був неуважний. Нічого не вдієш, — нумо до праці!

В обід дівчатка потерпали зі страху, слухаючи батькову обурену мову:

— Цей сивань геть знахабнів! Сьогодні вранці я мало не луснув з люті через його зухвальство. Він не тільки працював абияк, а ще й пашекував. Мені урвався терпець! Де це видано, га? Якщо він і далі так коверзуватиме, доведеться продати його на м'ясо.

— На м'ясо? — жажнулась Дельфіна.

— Атож!

Дельфіна залилась слізьми, а Марінетта зарепетувала, аж у вухах залящало:

— Зарізати сиваня? І тільки через те, що він був стомлений або зажурився!..

— Нема такого права! — улад заволали сестрички.

Дівчатка розпалилися, збагнувши, яку біду накликали на вола; вони верещали, тупотіли ногами, ридали, аж доки батько нагримав на них:

— Цитьте, дві папуги! Віл із такими вибриками не вартий іншої долі. І коли він не виправиться, то незабаром потрапить до різника!

Коли дівчатка вийшли, він мовив до жінки, вже сміючись і без гніву:

— Диви, які завзяті захисниці! Ба й справді — не варто зараз продавати сиваня, бо він став сухоребрий, нікудишній буде торг... І чого він так схуд? Дивина та й годі!

Дельфіна й Марінетта побігли в хлів, щоб застерегти бідолашного вола.

Сивань саме вчив граматику. Заплющивши очі, він проказував правило про прикметники.

Але Марінетта забрала в нього книжку, а Дельфіна упала на коліна біля його ніг.

— Волику, коли ти й далі нехтуватимеш роботою, тебе продадуть на м'ясо — себто заріжуть!

— Ну то й що? Мудро казав Лафонтен: «Наш ворог — наш хазяїн...»

— Бачите, який він, — зауважив великий рудько. — Йому тепер до всього байдуже.

— Хай продають! Хай ріжуть! — правив своєї сивань. — Все одно — ліпша буде шана, аніж тепер...

— Мій бідний волику! — нажахано вигукнула Дельфіна. — Та тебе ж заб'ють!

— На м'ясо! — докинула Марінетта. — Тебе з'їдять, і провина за це впаде на нас, бо це ми навчили тебе грамоти. І надало ж нам!

— І ти через освіту так осмілів! Тож, коли хочеш лишитися живим, мусиш забути все, чого навчився.

— Чи ж я не казав, що все це не для волів? — зітхнув великий рудько.— Не слухали мене!

Сивань оглянув його з голови до ніг і мовив ущипливо:

— Так, пане, я знехтував вашими порадами, як нехтую ними й зараз. Я ні за чим не шкодую, а щодо того, аби все забути, то зась! Єдиного бажаю, єдиного прагну — завше вчитись. Ліпше вмуру, аніж цього зречуся.

— Якщо ти помреш, я дуже сумуватиму,— журно промовив великий рудько.— Оце недавно проходив я повз різницю і бачив вола з розпанаханим черевом. Він висів на гаку. Відтята голова лежала на колоді. З нього злупили шкуру. Он куди приведе твоя грамота, коли не схаменешся.

Сиваневі враз одпала охота помирати, і він хоч ще й опирався, та мляво і лише з гонору.

— Волику! — сказала Дельфіна й Марінетта.— Те, що сказав пан супрефект, було не для волів. Якби ми ліпше поміркували, ми б тебе не грамоти вчили, а бавитися в різні ігри: у квача, вовка, в ката Воркота...

— От було б добре! — засміявся великий рудько.— І мене б навчили, я не від того... А чом би не навчитися зараз? Саме час!

Дівчатка пообіцяли навчити його тих забав, а сивань запрягнувся, що від сьогодні він добре працюватиме в полі й не буде неуважним.

Цілий тиждень сивань не брався до навчання, але журився так, що схуд мало не на пуд.

Дівчатка побачили, що він страждає, й дали йому кілька книг, на їхню думку, найнудніших: трактат про виготовлення парасолів і дуже давню працю про лікування ревматизму.

Але волові вони так припали до вподоби, що він вивчив обидві

напам'ять. «Дайте мені ще таких», — попросив він сестричок, і несила було йому відмовити.

Отже, сивань знову ревно заходився біля науки, і ніщо не могло його відволікти: ні загроза потрапити до різника, ні дружні кпини великого рудька.

Дельфіна й Марінетта сподівались, що сивань спокуситься грою в квача, довгої лози й kota Воркота. Великий рудько, приміром, бавився залюбки й щиро тішився. Але сивань приставав до ігор неохоче.

Та й, правду сказати, компанія з цих двох волів була нікудишня, тож приводів для сварки вистачало.

— Хіба це гра? — поважно питав сивань. — Самі смішки... Мені вона не до вподоби!

— Ну й гра, ну й забава! — реготав рудько. — Ой, смішно, ой, не можу, ой, дай висміятись...

— Як можна отак пустувати й легковажити! — обурювався сивань. — Коли здумаєш, що площа прямокутника одержується перемноженням довжини на ширину і що Рейн бере початок у Швейцарських Альпах!.. Ні, прикро дивитись на шестирічного вола, що так по-дурному змалився!

— Ха-ха-ха! — реготав великий рудько, хапаючись за живіт.

— Телепень! Май хоч крихту розуму! Помовч!

— Ану, друзяко, покинь лишень порпатись у тих книжках! Пограймося вдвох!

— Дурнями не родяться, а робляться!..

— Пограймося в «Гуси-гуси»! Ну, трохи, трішечки...

Часом сивань піддавався на припрошування. Але грався він абияк, і гульня все чомусь не клеїлась. Тож великому рудькові врешті обридало, і він не на жарт дратувався.

— Ти навмисне піддаєшся й зразу програєш! Не знаєш, що таке хатка, ти, грамотяка? А як знаєш, то навіщо кричиш: «Хатка літає!»? Не такий уже й жвавий ти на розум, як подивлюся...

— Жвавіший за тебе,— огризався сивань,— але я можу захоплюватися нісенітницями й тим пишаюся.

І воли заходилися лаятись, а бувало, й гедзатись.

— Оце так! — якось присоромила їх Марінетта.— Не можете чемно побалакати?

— Це він винен — присилював мене гуляти в «Гуси-гуси»!

— А він не вмів гратися...

Воли дожилися до того, що зненавиділи один одного. Тепер із них двох був такий кепський запряг — гіршого годі було й уявити.

Сивань то задкував, коли треба було йти вперед, то тяг соб замість цабе, а великий рудько спинявся й реготав. Потім обертався до сиваня й гукав:

— Чотири ноги й чотири ноги. Чотири ноги йдуть, чотири стоять. Що це?

— Ніколи мені з тобою теревені правити!

— Ото-то! Ти так кажеш, бо не годен відгадати!

— Хто, я? Морочитись не хочеться.

— Чотири ноги й чотири ноги. Мудрація, еге ж?

Хазяїн поганяв рудька пугою, щоб тяг плуга.

А сивань тим часом міркував, чи й справді пряма — найкоротший шлях од точки до точки і чи й справді Наполеон — найвизначніший полководець усіх епох...

Хазяїнові душа боліла дивитись, як його воли перевелися на ніщо і тягнуть один соб, а другий цабе. Було морочиться цілий ранок, поки проведе одну борозну.

— Ці воли зженуть мене з світу,— нарікав він.— Ох, як би їх збутися... але хто купить того сиваня — худий, мов тріска; а як продаси рудька — що з одним волом зробиш?

Дельфіна й Марінетта каралися, чуючи татові слова, але вони втішалися хоч тим, що сиваневі не загрожує різниця.

Якось увечері великий рудько грався з дівчатками в ката Воркота. Правду казати, він не видивався ні на цебер, ні на лавку. Він про-

сто ставив туди ногу. Хазяїнові та забава не була, звісно, до впо-
доби.

Коли рудько хотів скочити на цямрину криниці, він шарпнув його
за хвоста й насварився:

— Ану, зараз мені злазь! Знайшов розвагу!

— То навіть по роботі не вільно побавитись? — образився ве-
ликий рудько.

— Тоді будеш бавитись, коли працюватимеш як слід. Геть
до хліва!

Аж ось хазяїн угледів сиваня, що проробляв фізичний дослід
у жолобі, де напувають худобу.

— Ану, вилазь! — Бач, як старається! Аби до роботи був такий
охочий!

Лихий, що йому перервано дослід, а ще більше — ображений,
сивань вигукнув:

— Хай ви вже лаєте отого невігласа — великого рудька. Він,
власне, іншої мови не тямить. Але так обходитися з волом мого шти-
бу — ученим волом...

Дівчатка робили йому відчайдушні знаки, але сивань правив
своєї:

— ...волом, що знається на красному письменстві, - філосо-
фії...

— Чи ба? Я й не туди, що ти такий мудрий, волику...

— Далєбі, це правда. Я прочитав більше книг, ніж довелося про-
читати вам, пане, і знаю більше, ніж вся ваша родина. А ви вважа-
єте, що це пристойно, щоб я надриався на польових роботах? Хіба
ж філософія не стоїть вище плуга? Ви мені докоряєте, що я пога-
но працюю в полі, але ж це тому, що я створений для іншої праці —
розумової!

Хазяїн уважно слухав і вряди-годи похитував головою. А тоді,
на превеликий подив дівчаток, які, слухаючи волову мову, мліли
зо страху, проказав:

— Волику, чого ж ти аж досі з цим таївся? Аби я про те знав,

не силував би тебе до роботи. Я вельми шаную науку, а надто філософію.

— І красне письменство,— додав віл.— Ви забули про красне письменство.

— Атож, і красне письменство. Але годі! Віднині ти сидітимеш удома, їстимеш, питимеш і вчитимешся.

— Ви дуже добрий, не знаю, як вам і дякувати.

— Вчись, волику, та дбай про здоров'я.

Сивань невимовно зрадів; зраділи й дівчатка та й запишалися зі свого мудрого татуса.

Відтепер сивань не жив, а раював. Він їв, пив і спав, скільки душі заманеться, студіював філософію, математику та інші науки. День від дня він ситішав і кращав на виду. І став, зрештою, такий пишний та гладкий, що хазяїн, хоч як поважав науку, вирішив: настала пора продати вола-розумника разом із великим рудьком — добрі гроші можна взяти.

Він повів обох волів до міста.

На щастя, того самого дня на головному майдані розкинув шатра цирк. Хазяїн цирку, проходячи повз волів, почув, як сивань розводився про науку та поезію.

Він зметикував, що учений віл згодиться в його цирку, й захотів його купити. А великий рудько аж тепер покаявся, що ледарював і нічого мудрого не навчився.

— Купіть і мене,— заблагав він.— Я, щоправда, не вчений, але знаю до біса кумедних забав і розважатиму глядачів.

— Купіть його,— попросив хазяїна цирку й сивань.— Це мій приятель, і я не хочу розлучатися з ним.

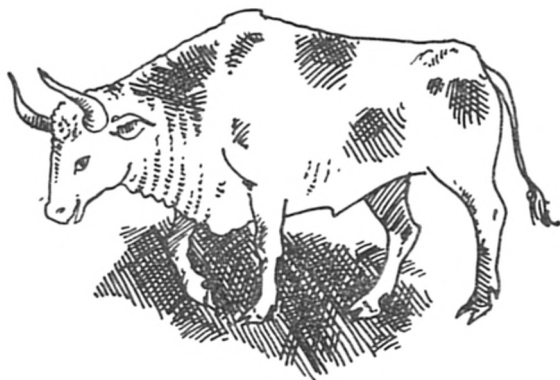
Хазяїн цирку, поміркувавши, згодився купити й великого рудька. І добре зробив — обидва воли дуже сподобалися глядачам. На другий день Дельфіна й Марінетта подалися до міста й завітали в цирк. Вони були в захваті від своїх волів.

Єдиним засмутилися — цирк назавтра мав від'їжджати,— тож вони навіки розлучаться з волами... І воли журилися, надто сивань,

хоч і мріяв подорожувати, гадаючи, що, коли мандруватиме по світах, ще більше набереться розуму.

Батьки купили іншу пару волів.

Але Дельфіна й Марінетта стереглися навчати їх грамоти, бо тепер уже знали: якби не щаслива okazія, воли нічого доброго б не мали з тієї освіти. Воно таки й правда: наука, хай і наймудріша,— не для волів!

Дівчатка
знає крик
і кинулася
тікати

ЧОРНИЙ ПІВНІК

Якось, ідучи до школи, Дельфіна й Марінетта побачили чорного півника, що дибав лукою, плутаючись у високій траві.

— Куди ти, півнику? — спиталася Марінетта.

— Я поспішаю, — озвався той і навіть голови до дівчаток не повернув. — Ніколи мені теревені правити.

Марінетту ця відповідь вельми здивувала.

— Чого це він так зазнається? — шепнула вона сестричці. — Дрібному, нікчемному когутикові слід би...!

— Він зроду пихатий, — відказала Дельфіна. — Але зараз тут щось не теє... Певно, він довідався, що ти вчора дістала в школі дві незадовільні оцінки, — тож і не хоче встрявати з тобою в розмову.

— Коли він такий всевіда, то мав би знати: ті оцінки несправедливі!

Поки вони отак перемовлялися, півник уже одміряв добрий гак — його гребінець майорів удалині крихітною червоною цяткою. Дельфіна побігла за ним, наздогнала й уклонилася.

— Півнику, яке гарне в тебе пір'ячко, який червоний гребінчик! І куди ж це ти так квапишся, цікаві ми знати?

Чорний півник спинився. Він зрадів похвалі й ураз напрядився, випростався на одній нозі, підібгав другу.

— Ого! Я прийшов здалеку, а простую ще далі! І хоч малий я, та спритний: вже річку перебіг по кладці!

Марінетта стенула плечима й глянула на Дельфіну, подумавши: «Чи ти ба — річку! Скільки діла! Я ж її щодня переходжу, ту річку». Проте, як чемна дитина, вона тієї думки вголос не висловила.

А Дельфіна повела далі:

— І куди ж ти мандруєш, півнику?

— Довго балакати, малечо, довго балакати! Тільки здумаю... Аж мене всього тіпає! Оце вночі до курника знов навідався лис. Це вже втретє за два тижні. Знає хитрюга, що я міцно сплю, і користується з того... Але хай начувається — я закажу йому дорогу! Його щастя, що я сьогодні не пробудився...

Марінетта ледве стримала сміх і промовила:

— Але ж, півнику, лис тебе з'їв би! Ти ж такий маленький! Півник стрепенувся.

— Маленький! Таке! Ще побачимо! Маленький, та сміливий. А зараз я прямую до лісу. Я знайду лиса, хоч би де він сховався!

Таке завзяття справило враження на дівчаток. Навіть Марінетту вже не поривало сміятися.

А півник ураз поласкавішав.

— Поможіть мені трохи, — мовив він. — Я не певен, чи втраплю до лісу, бо трава тут висока і я нічого не бачу. Хай котрась із вас посадовить мене собі на плече.

Дельфіна взяла півника й посадовила собі на плече. А Марінетта не втерпіла й під'юдила:

— Бач, таки кепсько бути маленьким.

— Ліпше малим, та розумним, аніж великим, та дурним, — відмовив півник.

Дівчатка так і не пішли до школи,— півник збив їх з пантелику. І повів їх до лісу, щоб показати, як хвацько він розправиться з лисом. Півник виступав попереду і без угаву сокотів-вихвалювався.

— Лисова голова — наша, хай тільки я доберусь до неї... Ось побачите... Вперед!

Але що ближче вони підходили до лісу, то меншало в півника бадьору. Він зашпортувався за кожну квітку, спинявся, а то починав виглядати щось поміж дерев. Дівчатка його поквапили, та він став перед ними й урочисто мовив:

— Мушу вам сказати,— мені дуже жаль, що через мене ви прогуляли уроки. Наука — гарна річ, дорогоцінна річ, і не годиться нею нехтувати. То хоч і ніколи мені, але хай уже проведу вас до школи, а лисові завдам гарту іншим разом.

— Е, ні! — вихопилась Марінетта.— Ми однаково запізнались у клас. До того ж і без тебе втрапимо до школи. Як повів, то веді далі, разом пошукаймо лиса. А коли не хочеш іти,— виходить, ти боягуз. Боягуз, та й годі!

Півник розгнівався й збентеживсь ураз, та було вже пізно: відступати нікуди.

— Робіть, як знаєте. Я вам дав добру пораду. Ну що ж, шукати лиса — так шукати! Вперед!

І півник рішуче закрокував лукою. Але діставшись до узлісся, зупинився знов.

— Послухайте, малечо, що я вам скажу,— солоденько мовив він.— Як лис винюшить, що я з'явився в лісі,— конче заманить мене в пастку. Не такий я дурний, аби отак полізти йому в зуби. Треба пильно оглянути все довкола. Оця акація правитиме мені за чудовий дозорний пункт. З неї я добре все роздивлюся. А ви тим часом сходіть на розвідки в хащу.

Півник видерся з поміччю Дельфіни на дерево, а дівчатка подалися в ліс.

Та не пройшли вони й п'ять кроків, як завважили кущики

суничок, усипані червоними соковитими ягідками. Сестрички так до них допалися, що й не помітили, як до них підкрався лис.

— Еге-ге! — вигукнув він. — То ви, бачу, від урочків дременули?

Дельфіна зачервонілась, але лис ураз додав, приязно осміхаючись:

— Понад усе пильнуйте, щоб не забруднили фартушків. Батько й мати неодмінно спитають, де це ви їх так забруднили. Вони не повірять, як скажете, що сунички ростуть по дорозі до школи.

Дівчатка засміялися. Ну й хитрюга цей лис!

— А як вас звуть, мої ясочки?

— Мене — Дельфіна, а мою сестричку — Марінетта. Вона меншенька за мене.

— Марінетта білявіша, зате в Дельфіни більші очі. Такі хороші дівчатка, я вже вас обох полюбив.

— Ви дуже гречні, паночку лисе.

Раптом лис повернув голову до узлісся й потяг носом повітря. Тоді лукаво примружив очі.

— Гм! Як гарно пахне... Здається, тут десь близько...

— То сунички, — вихопилась Марінетта. — Не хочете скуштувати? Стиглі-стиглі...

Лис подякував і все ж таки почимчикував до узлісся. Дельфіна загукала:

— Не ходіть туди! На узліссі чатує півник. Він нахваляється, що хоче вас побити.

— Ой-ой-ой! Мене побити? Бути цього не може — адже півник завше мав мене за найліпшого друга. Не хвилюйтеся, я зараз усе владнаю. Побалакаю з півником віч-на-віч — і гнів його схолоне. А тоді й вас погукаю. Ну, а поки що збирайте собі сунички. Пташкам однаково лишиться вдосталь.

Лис погнав до узлісся. Дівчатка мимоволі замилювалися з його бігу й пречудового хутра.

Потому знов узялися до суниць, бо були ласі до ягід так само, як лис до курей...

Лис увівся під акацією. Він дивився на півника, що вмовився на високій гілці, і в нього текла слинка. Але ж півника так просто не дістанеш...

— Півнику-когутику, послухай мене! — промовив він нарешті.— Оце вчора біг я повз вікна твого хазяїна й почув, як він хвалився, що спече тебе в підливі з вином і подасть на обід у неділю. Я так засмутився!

— О лихо! Вони хочуть мене спекти в підливі з вином!

— І не кажи, мені аж мороз поза шкірою пішов... Але знаєш, як можна пошити твоїх хазяїв у дурні? Злазь лишень із дерева, і я тебе з'їм. А їм — зась!

Лис зареготав, показавши гострі довгі зуби, й смачно облизнувся.

Але півник не схотів злазити, сказавши, що краще хай з'їдять його хазяї, аніж лис.

— Думай що хочеш, але я волю померти природною смертю.

— Природною смертю?

— Авжеж. Мене заріжуть і спечуть — це й буде природна смерть.

— Ну й дурень!

— Ти сам не тямиш, що говориш, лисе. Рано чи пізно хазяї ріжуть нас,— така нам судилася доля. Жодному півневі, жодній курці її не минути. Навіть індик — нащо вже пишний та гордий — під хазяйським ножом конає.

— Ну, а хіба ж не може так бути, щоб хазяї тебе не з'їли?

— Не може. Хоч круть, хоч верть, а знайдеш в горщику смерть.

— А от спробуй на хвилю уявити: не з'їдять. Що тоді?

Півник роздумався.

— Тоді,— прошепотів він переогодом,— тоді — безсмертя... Тільки ж треба берегтися авто... Так, так... тоді можна жити вічно.

— Отож, когутику, ти жив би вічно, оце я й хотів тобі втлумачити. А власне, що тобі заважає знайти безсмертя?

— Та я ж тобі кажу...

Лис нетерпляче урвав півника:

— Знаю, знаю, ти знов почнеш розводитись про хазяїв... а коли б ти не мав хазяїна?

— Не мав хазяїна? — перепитав півник і аж дзьоба роззявив із дива.

— Можна пречудово прожити й без хазяїна. Ось я вже прожив майже триста років (лис брехав, бо він прожив усього лиш тридцять літ), еге ж, три сотні років — й разу не пожалкував, що живу на волі. Та й чого жалкувати? Мав би хазяїв, ось як ти, то одної гарної днини вони б мене конче з'їли. І нині не мав би я нагоди святкувати своє трьохсотріччя. А скільки спогадів у мене в голові! Я міг би тобі розказати силу-силенну захопливих бувальщин...

Півник слухав лиса, чухаючи потилицю, спантеличений до краю.

— Мабуть, це й справді гарно — прожити стільки. Але чи здатен я тебе наслідувати? У хазяїв, звісно, вад чимало, і зараз я лихий на них за те, що вони смажать півнів. Атож, я лихий на них. Але, зрештою, як на той короткий вік, що вони нам дарують, нам нічого не бракує: харч добрий, сідало тепле. Бачив ти хоч раз, щоб я никав лісом, шукаючи попоїсти? Глянь-но, яке в мене натопане воло. А в лісі хтозна-як би велося мені самому.

— О, тим не клопочися. В лісі повно-повнісінько земляних черв'ячків, а вже садовини не обберешся. Ні-ні, харчі — то пусте. Гірше, либонь, самотність. Та й цій біді можна зарадити: а що, коли всі півники й курочки підуть за тобою? Ти їх уловиш. А велике діло ти зробиш, як поведеш за собою весь свій рід до кращого життя! Та й заживеш слави!

Лис заходився прославляти принади свободи й чари великого лісу. Він переповів і кілька гарних побрехеньок, добре знаних лісовими мешканцями, але яких ще не чули мешканці курників. Півник реготав на все горло, аж раптом похитнувся та гепнув під акацію, лисові під самісінький ніс. Ой і закортіло тому гамкнути півника! Але лис перемігся й навіть підсобив йому знову видертись на акацію.

— То ти мене не з'їси? — зрадів півник.

— Таке скажеш! Чого б це я тебе їв?

— Одначе...

— Звісно, мені частенько траплялося загризати когось із вашої братії, але я чинив так з приязні, щоб порятувати їх від ганебної смерті в горщику. І, слово честі, я завше тим карався.

— Он воно що!

— Коли б ти навіть просив мене,— і то я тебе не з'їв би,— шматок застряг би мені в горлі! Адже ти маєш повести свій народ новим шляхом!

— Так, я маю повести, я й сам це збагнув! Але єдине мене турбує: життя в лісі таїть великі небезпеки. А ми такі малі й беззахисні, навіть зубів не маємо, навіть літати не вміємо.

Лис похитав головою й скрушно зітхнув, немов журився тим, що його друг перебуває в такій омані.

— Когутику, але ж то хазяї винні, що в вас немає ні зубів, ані крил! Вони ріжуть вас перше, аніж ті зуби й крила повиростають... А в лісі — сам побачиш — у вас звідки й візьмуться зуби, і то такі, що й ласочка, й куниця їх злякаються. А поки що присягаюсь,— я захищатиму вас од усіх небезпек!

Дельфіна й Марінетта довго ждали, поки лис їх погукає. Та не дождавшись, надумали самі йти до узлісся. Вони боялися за півника й картали себе за те, що пробовкались при лисові.

Та, побігши до узлісся, заспокоїлись: лис і півник приязно гомонили собі.

— Малечо,— мовив півник,— ми з лисом заклопотані вельми важливою й нагальною справою. Ідіть собі грайтеся, а за годину я відведу вас додому.

Марінетті та Дельфіні й трохи не сподобалось, що дрібний, нічемний півник розмовляє з ними так згорда. Лис це помітив і зразу втрутився:

— Та ні, когутику, дівчатка нам не заважатимуть. Справа в нас така важлива, а вони можуть дати добру пораду.

І лис розказав дівчаткам, що задумав півник. Дельфіна розчулилася до сліз, слухаючи про жорстоку долю курей під гнітом свавіль-

них і кривавих хазяїв. Вона радо вітала план переселення домашньої птиці до лісу. А Марінетта замислилася на хвилику, а тоді мовила:

— Гаразд, гаразд, але мені дуже смакують курчата. Як ви всі підете до лісу, нам не буде чого їсти.

Півник обурився:

— Авжеж, вам більше не споживати курчат! Уявляєш, вони й на світ родяться тільки на те, щоб їти на з'їжу курожерам-хазяям! Ми ніколи не забудемо кривди, заподіяної вами. /Заждіть — коли в курей виростуть зуби, ви пошкодуєте, що зле обходилися з нами!

— Зуби курям ні до чого,— спокійно відказала Марінетта.— Однаково вони нікого покусати не гідні.

Півника аж затіпало з люті, та лис вчасно втрутився.

— Але ж, ми певні, дівчатка не викажуть батькові-матері нашого задуму?

Дівчатка знизали плечима.

— Не хвилюйтеся,— ми не зрадимо вас.

— Розумниці мої! Я бачу, ви збагнули, що наш добрий друг півник-когутик повстає проти жорстокості хазяїв. Марінетто, ти його за це хвалиш, авжеж? Але ті, кого він узиває хазяями, хіба не ваші батьки? Та й ніде правди діти — і батьки бувають жорстокі до своїх дітей. Хіба ж ні?

Дівчатка хотіли були заперечити,— вони щиро любили тата й маму,— але лис не дав. Він знав-бо, що робить. Знав — дітям не до вподоби, коли їх сварять, навіть тоді, як вони смикають kota за хвіст або вимазують одіж.

І дівчатка далися на підмову.

— Так, жорстокі, ваша правда.

— От, приміром, недавно вони вас відлупцювали, хоч ви й трохи на те не заслуговували! — бевкнув навздогад лис.

— Так, не заслуговували,— ствердила Марінетта.

— Ото ж бо воно й є! Їм приємно бути несправедливими й крив-

дити дітей. До того ж вони добре знають, що в лісі наспіли сунички, а проте виряджають вас до школи...

— Теж щира правда...

І Марінетта насупила брови, буцімто й справді нема чого ходити до школи, якщо достигли суніці.

— І тепер, як вони довідаються, що ви пробайдикували уроки, дадуть вам бобу, ще й посадять на сухий хліб...

Дівчатка щморгнули носами, згадавши про кару, яка їх очікує.

— А вони неодмінно дізнаються,— провадив далі лис.— Інші батьки їм у вуха внесуть, бо вони, бачте, одна рука й гуртуються супроти своїх дітей так само, як і супроти курей. Тож треба їх добряче провчити. Коли вони не побачать в курнику жодної курочки чи півника — враз схаменуться, бо злякаються, коли б і діткам не урвався терпець.

Дівчатка дуже схвилювалися, але все ж не вірили лисові до кінця.

Та лисові було до того байдуже.

Дельфіна й Марінетта рушили додому, а лис сказав півникові:

— Ну, когутику, а зараз біжи й ти, та швидше, аби випередити дівчисьок. Скажи батькам, що Дельфіна й Марінетта збирали в лісі суніці й пробайдикували уроки.

Все сталося так, як провіщав лис.

Коли дівчатка повернулись додому, батьки висварили їх і посадили на сухий хліб та воду.

— Байдикуйте, діточки, байдикуйте! Буде чим порадувати в листі дядечка Альфреда!

Правду кажучи, батьки вчинили справедливо, і якимсь іншим часом дівчатка першими б з цим погодились. Але коли вони вечеряли скибкою хліба й склянкою води, батьки саме призволялись смаженим курчам.

Це вже було занадто.

Дельфіна й Марінетта, ковтаючи слинки, згадали, що казав лис, і взяла їх злість.

— Я,— виклично мовила Марінетта,— полюблю хліб куди більше за курятину.

— А мені взагалі невтямки,— докинула Дельфіна,— як можна їсти курчаток. Вони такі втішні! Це жорстоко — їх поїдати!

Батьки спершу тільки всміхалися, але почувши про жорстокість, спалахнули з обурення.

— Я була залишила вам на сніданок крильце та стегенце,— мовила мати.— Та ви он якої співаєте! Тож і завтра сидітимете на хлібі й воді.

Дельфіна й Марінетта мало не заплакали, але перемоглися. А по вечері, сидячи самотою на подвір'ї, вони стали ремствувати на батьків.

— Виходить, лис таки казав правду,— зітхнула Марінетта.

— Як у воду дивився,— вторувала їй Дельфіна.

— Пригадуєш? Він казав, що батькам приємно бути несправедливими...

— І вони й справді лихі.

Розгнівані дівчатка побігли шукати дворового півня з блакитно-золотим хвостом і таке йому мовили:

— Півню, ми тільки-но довідалися про сумну новину: у неділю в окрузі має бути велике свято, і хазяї надумали посмажити усіх курей, півнів і курчат. Нам так жаль вас...

А по дорозі до школи вони спиняли всіх півнів і курей і казали їм те саме.

Чутка про велику небезпеку хутко розійшлася по всіх курниках, і по полудні, коли чорний півник заходився бігати по дворах, закликаючи птаство до свободи,— кури відгукнулися враз.

Назавтра рано-вранці всі півні, проспівавши пісню прощання й надії, повиводили курей на ячмінне поле й вирушили звідти до лісу. Їх зібралось багатенько — шістсот п'ятдесят голів, та ще

сотня курчаток і кільканадцять десятків качаток, зваблених розмовами про лісові озера.

Чорний півник виступав на чолі, гордо випнувши воло, увінчаний лавровим вінком. Але ой же й лихого привісткою для нього виявився той лавр!

Проживши недовго в лісовій хащі, птаство побачило — свобода обходилась надто дорого.

Лис зустрів гостей якнайприятніше. Він запевняв, що ліс — то пташиний рай.

Але небавом той рай обернувся на пекло. Не минало й дня, щоб не пропадало курочки й півника.

А лис дедалі пишнішав, писок йому повнішав, хутро лиснішало, черевце гладшало.

Чорний півник, що, попри все, тримався лаврового вінка, турбувався дедалі дужче й не ховав свого невдоволення від лиса. Той спершу відмагався — ні, він не винен у тому, що пропадає птиця.

— Це, мабуть, ласочка й куниця полюють, та я за них візьмусь!

Але зрештою він мусив признатись у злочині — писок його був у крові й курячому пушку.

— Скажу все по правді, — мовив лис до півника. — Я з'їв курочку, бо вона була страшенно недоумкувата й конче накликала б на нас біду. Таких, як вона, слід нищити без жалю!

Збігло ще тижнів кілька — і півник дізнався, що лис з'їдає щодня по три-чотири курки. На півникові докори він зухвало відповів:

— Авжеж, з'їдаю, хоч і самому жаль. Але я винищую найдурніших і найбридкіших — вони тільки ганьблять увесь курячий рід.

Півник не був бевзем — він нарешті збагнув лисову підступність. Але він соромився сказати курям просто в очі, що знадив їх на хибний шлях.

І він заспокоював свою братію, звертаючи лисові злочини то на куницю, то на ласочку.

— Потерпіть трохи, — казав півник, — треба якось перебути цю лиху годину. Але вже скоро-скоро в нас виростуть зуби і ми станемо справжніми володарями лісу.

Дельфіна й Марінетта ходили до лісу щодня, але півник, боячись лисової прочуханки, мовчав про свій клопіт. Дівчатка завважували щоразу, який він смутний-журний, та їм і на думку не спадало, що сум той — через лиса-розбишаку.

Аж одного дня лис, готуючи бенкет на честь двох своїх родичів, вигубив цілий десяток курей, півсотні курчаток і качаток. Півник, про це довідавшись, заривав уголок.

А тут саме нагодилися дівчатка.

Хоч-не-хоч — мусив півник про все розказати.

Дівчаток пойняв сором і запекло сумління, бо вони почувалися винними за курячу трагедію.

— Когутику, — плачучи, мовила Марінетта, — вертайся до курника.

— І хай усі кури йдуть із тобою, — додала Дельфіна. — Сьогодні, ба зараз же!

А лис, що підслухував розмову, вигулькнув з хащів разом із двома своїми родичами. Де й ділася його солоденька усмішка! Він прямих вухами й лиховісно вищиряв зуби.

— То ви хочете вирвати мені шматок з рота! — гримнув він на дівчаток. — А може, ще й батькам своїм на мене поскаржитесь? Не тіштеся надією! Зараз ми вас з'їмо!

Дівчатка зняли крик і кинулися тікати. Лис та двоє його братів притомилися, готуючи бенкет, — то й не могли їх наздогнати. Захекавшись, Дельфіна й Марінетта видряпалися на акацію на узліссі.

Їхній лемент спілохав батьків, і ті прибігли на поміч.

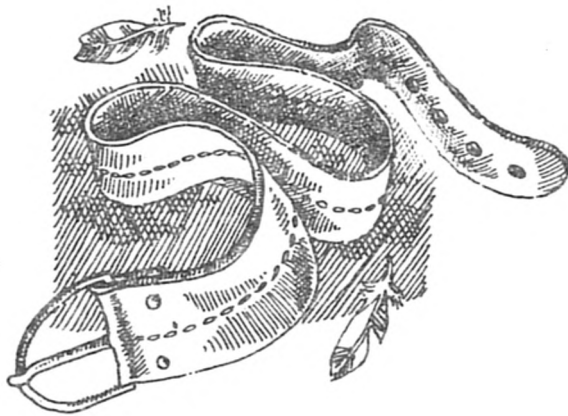
Дівчаток і рештки птиці — десть із три сотні й сімдесят — допроваджено на ферму.

Дельфіну і Марінетту суворо покарали, й вони затямили добре: непослух-брехливість — жахливі переступи.

А чорному півнику не поталанило вернутись до свого курника: лис придушив його, щоб покарати за довгий язик.

Він був ще тепленький, коли його підібрали.

Півника спекли в підливі з вином, ще й приправили лавровим листом з вінка, яким був увінчався горопах, ведучи домашнє птаство до лісу.

Чи не пограбись
нам
у Глоїв
ковчез?

СЛОН

Батько та мати вбралися по-святковому й, виходячи з дому, мовили до дівчаток:

— Ми вас не беремо до дядечка Альфреда, бо надворі піжить дощ. Грайтеся собі гарненько і, глядіть-но, нікого не пускайте в хату.

Дельфіна й Марінетта, припавши до вікна, дивилися вслід батькам. Дощ лив як із відра, і дівчатка навіть зраділи, що їх zostавили дома.

Аж бачать — подвір'ям біжить індик. Він сховався під повітку, обтрусив мокре пір'я.

— Бідолашний індик! — зітхнула Дельфіна. — Та й іншу птицю шкода — змокне. Ну й дощ! Добре, що хоч перестане скоро. А якби, приміром, задощило на сорок днів і ночей?

— Що ти кажеш? — здивувалась Марінетта. — Невже хочеш, щоб дощ лив сорок днів і сорок ночей?

— Та ні! Просто мені спало на думку: чи не погратися нам у Ноїв ковчег?

Марінетта залюбки погодилась. Адже кухня в них простора, худоби в господі рясно, — то гра вийде цікава!

Дівчатка побігли до стайні, хліва та пташарні й хутенько вмо-

вили вола, корову, коня, вівцю, півня пристати до гри. Індик та свиня спочатку опирались, але Марінетта рішуче проказала:

— Надворі потоп! Дощ литиме сорок днів і сорок ночей. Не хочете йти до ковчега — жалкуйте самі на себе: вода затопить землю, і ви потонете.

Буркуни полякалися й притьмом дременули до кухні. Слідом поприбігали кури — їм теж закортіло погратися в ковчег. Дельфіна вибрала одну, а решту прогнала.

— Мені треба лиш одної курочки, а то порушаться правила гри.

В кухню набилося худоби — ніде голки встромити. Курку, півня, індика й кота довелося посадити на стіл — іншого місця не було. Та ніхто не ремствував — всі чекали незвичайної гри. Всім було спершу ніяково, бо ж ніхто, крім кота, та ще, може, курки, зроду не потикався до кухні. Але незабаром оговтались. Кінь став біля

дзигарів і поглядав то на стрілки, то на маятник. Корова витріщилась на горщик з молоком і сир у мисці, раз у раз приказуючи: «Розумію тепер, розумію...»

Та час минав, і тварин почав брати страх. Хто його зна — гра чи не гра це; може, й справді всіх їх затопить. А тут ще й Дельфіна, сидючи на підвіконні й дивлячись у двір, стурбовано гукала:

— Дощ не втихає... вода прибуває... вже не видно саду... Вітер шаленіє... Стернуй праворуч!

Марінетта, котра була за стерничого, повернула заслінку на плиті. Плита зачаділа.

— Дощ піжить... вода вже сягає нижніх гілок яблунь... Скелі! Стернуй ліворуч!

Марінетта повернула заслінку ліворуч — плита перестала чадіти.

— Дощить, дощить... Ще видно вершечки дерев, але вода прибуває... Вже не видно нічого!..

Раптом у кухні почулося ридання. То свиня згадала про свій саж і не здержала сліз.

— Тихо! — звеліла Дельфіна. — Мені не потрібні боягузи. Он дивіться на кота. Він муркоче — так йому хороше.

Кіт муркотів: він-бо добре знав, що потоп — несправжній, що це — тільки гра.

— Якби вже швидше все скінчилося! — зітхнула свиня.

— Потоп триватиме більше року, — заявила Марінетта. — Але харчів у нас вдосталь, голодна смерть нікому не загрожує. Не бійтеся!

Та свиня потерпала. Ану як не стане їжі? Вона ж, свиня, нівроку в тілі. Диви, візьмуть та й з'їдять — і рохнути не встигнеш...

Сю мить біленька курочка, що її не взяли до гри, видряпалася знадвору на вікно, постукала дзьобом у шибку й гукнула до Дельфіни:

— Пустіть мене, прошу! Мені так хочеться побавитися з вами!

— Курочко, не можна! Ти будеш зайва!

Біленька курочка так засмутилась, що Марінетті стало її жаль. Вона сказала Дельфіні:

— Ой, а в нас же немає слона! Хай би біленька курочка була за слона...

— Авжеж, нам бракує слона! — запалилася Дельфіна.

Вона відчинила вікно й пустила біленьку курочку в кухню.

— Хочеш бути за слона?

— Хочу, хочу! Але який він, той слон? Я зроду його не бачила.

Дівчатка взялися їй пояснювати, але курочка не могла второпати. Тоді Дельфіна згадала про книжку з кольоровими малюнками, подаровану нещодавно дядечком Альфредом.

Книжка лежала в спальні.

Дельфіна однесла туди біленьку курочку, розгорнула книжку й показала слона. Курочка роздивилася малюнок, і слон вельми їй сподобався. Їй так захотілося обернутись на слона!

— Посидь тут трохи, курочко, — мовила Дельфіна. — Я скочу до ковчега, а ти поки що гортай книжку.

Дельфіна побігла до кухні, а курочка втупилася в малюнок. І тут сталося диво. Курочці так захотілося бути слоном, що вона на нього й обернулася! Вона й отямитись не встигла. Маючи себе за маленьку курочку, вона підскочила й сягнула мало не до стелі. І тут відразу відчула — в неї є хобот, бивні, чотири товстелезні ноги й два здоровенні вуха.

«Свиня, що так хизується своїми вухами, помре із заздрощів, як побачить мої!» — подумала курочка.

А дівчатка вже й забули про неї. Дельфіна, глянувши у вікно, гукнула, що вітер ущух і ковчег пливе по спокійній воді. Марінетта витягла записника й сказала, що нотуватиме в ньому скарги пасажирів ковчега.

— Любі друзі, ми вже сорок п'ятий день у морі.

— Слава богу! — зітхнула свиня. — Час тут лине швидше, ніж я гадала.

— Тихо! Любі друзі, в нашому ковчезі дуже гарно, авжеж? І небезпека вже минула; місяців за десять ми, певно, дістанемось до землі. І, правду сказати, врятувалися ми тільки завдяки нашому відважному стерничому.

Всі кинулись до Марінетти й палко їй дякували. А вона зашарілася й мовила, показуючи на сестру:

— Дякуйте й капітанові... і про капітана не слід забувати!

— Еге ж! Не попливеш без капітана! Слава капітанові!

— Спасибі й вам! — відказала Дельфіна. — Ваше довір'я додало нам мужності... Але знайте — наш путь ще не скінчено, хоч найтяжча скрута й минулася. Ну, а які ж у вас скарги? Чим ви невдоволені? От хоч ти, котику?

— Всім удоволений, — відповів кіт. — Хіба що молока залюбки похлебтав би.

— Занотуй, Марінетто: котикові — молока.

А слон тим часом тихенько прочинив хоботом двері зі спальні й окинув поглядом ковчег.

Йому тут сподобалось, і він запалився бажанням знайти місце й собі. І він радів, думаючи, як здивуються Дельфіна й Марінетта, коли його побачать.

Слон розчахнув двері й гучно затрубив:

— А ось і я!

Дівчатка не вірили власним очам. Потому їм здалося — все те не гра, а насправжки: і ковчег, і потоп.

— Це я! — знов затрубив слон. — А що, хіба не гарний з мене слон?

Дівчатка кинулись до вікна — може, вже їх таки затопило? Ні, на подвір'ї все як і було — лише кілька калюжок.

Проте, побачивши слона, захвилювалась уся худоба. Ніхто ж ізроду не бачив такої величезної чудернацької тварини. Свиня закувікала, тоді зарохкала.

Та Дельфіна, що вже оговталась, суворо наказала:

— Ану замовкніть, а то всіх викину в море! Теж мені дивина!

Це я просто забула вам сказати, що з нами мандрує слон. Прошу, потісніться трохи й дайте йому місце.

Худоба скупчилася в кутку, щоб звільнити слонові місце. Він спробував упхатись до кухні, але двері, певна річ, були йому завузькі.

— Я б, може, й просунувся,— промовив слон,— та боюся розвалити стіну.

— Ні, ні! — загукали дівчатка.— Силою не треба! Зоставайся в спальні, гратимешся в ковчега там.

Вони спантеличилися до краю. Що воно буде, як вернуться тато й мама? Адже слон не може вийти зі спальні й сховатися десь у дворі чи в садку. Тож доведеться у всьому признатися — і як заводили худобу в кухню, і як зробили з курочки слона...

— А вони ж наказали нам нікого не пускати до хати! — вигукнула Марінетта.

— Може, слон знов обернеться на біленьку курочку? — прошепотіла Дельфіна.— Зрештою, це ж тільки гра. Як вона скінчиться — слонові більше нічого тут робити. Та й навіщо курочці лишатися слоном?

— Либонь, що так. Ет, якось воно та буде. Чого загода сушити голову? Краще поплавимо далі.

Марінетта знову взялася за стерно, а Дельфіна сіла на капітанське місце.

— Мандрівка триває!

— От і добре,— мовив слон.— Я залюбки пограюся.

— Ми в морі дев'яносто днів! — гукнула Дельфіна.— Суходолу й досі не видно.

— Сто сімдесят два дні в морі! — оголосила згодом Дельфіна.— Суходолу й досі не видно.

Слонові стало нудно — довго ж вони пливуть! Та й гра йому не сподобалась — надто одноманітна.

Він сердито пробурмотів:

— А мені, мені що робити?

— Сиди собі й чекай, поки спаде вода. Гадаю, тобі нема на що нарікати...

— Ну гаразд! Чекати то й чекати...

— Двісті тридцять сьомий день мандрівки! Вітер ущухає, вода начебто спадає!

Свиня радісно зарохкала.

— Ану замовкни, бо віддам тебе слонові на поживу! — гримнула Марінетта.

— Еге ж! — гукнув слон. — Мені страх як хочеться її з'їсти! — І, моргнувши до Марінетти, додав: — Це все ж таки розвага!

— Триста шістдесят п'ятий день мандрівки! Потоп скінчився! Ладняйтеся до виходу! Додержуйте порядку!

Марінетта побігла відчиняти двері. Свиня, пильнуючи, щоб слон, бува, її не з'їв, перша погналася на вихід, мало не збивши дівчинку з ніг.

Інші тварини чемненько вийшли й подалися хто на стайню, хто в хлів, хто в пташарню. Тільки слон залишився в кухні й зовсім нікуди не квапився.

Дельфіна підскочила до нього й мовила, сплеснувши в долоні:

— Курочко, біленька курочко, гра вже скінчилася... час тобі сідати на сідало...

— Курочко, біленька курочко, — кликала й Марінетта, простягаючи пригоршню зерна.

Але хоч скільки вони просили — слон нізащо не хотів ставати біленькою курочкою.

— Куди забавніше й цікавіше бути слоном, аніж отією дурною куркою, — пояснив він.

Батько й мати повернулись надвечір од дядечка Альфреда в дуже доброму гуморі. Їхні плащі геть намокли, і навіть у черевиках хлюпала вода.

— Яка бридка погода! — промовив батько. — Добре, що ми не взяли вас із собою.

— Як ся має дядечко Альфред? — поквапились спитати дівчатка.

— Зараз усе вам розкажемо. Тільки спершу треба роздягтися.

І батьки повернулися до дверей спальні. Дівчаткам аж дух забило з жаху.

— Ваші плащі мокрі-мокрісінькі, — тихо промовила Дельфіна. — Чи не краще скинути їх тут? Я зараз розвішаю їх над плитою.

— Гаразд, гаразд, донечко. Так і зробимо.

Вони поскидали плащі, з яких дзюрила вода, і Дельфіна їх розвісила.

— Я так хотіла знати, як почувається дядечко Альфред, — мовила Марінетта. — Ревматизм і досі йому дошкуляє? А тітонька Жаклін?

— Ні, йому полегшало. Але потерпіть хвилинку, ми перевдягнемося і все тоді вам розповімо.

Батьки попрямували до дверей спальні.

Та не зробили вони й двох кроків, як Дельфіна заступила їм дорогу.

Стала як укопана.

— А черевики? Треба перш скинути мокрі черевики! Ви ж понасліджуєте в спальні!

— А й справді, — погодились батьки.

Вони поскидали черевики, поставили їх біля плити і знову намірились іти до спальні. Марінетта ще раз спитала про дядечка Альфреда, але так тихо й неспіливо, що її ніхто не почув.

Батьки вже взялися за клямку. І тоді Марінетта схлипнула — несила далі було терпіти.

— Чого ж ти плачеш? — стурбувалася мама. — Тобі щось болять? Може, кіт подряпав?

— Це через сло... сло... — крізь сльози пробелькотіла Марінетта.

— Вона плаче, бо ви промочили ноги, — захопилася Дельфіна. — Певно, боїться, що застудиться. Вона сподівалася, що ви

одразу посідаєте біля вогню й просушите шкарпетки. Ось вона й крісло присунула.

Мама погладила Марінетту по білявій голівці й сказала, що дуже рада мати таку хорошу доню. І хай Марінетта не боїться, що вони застудяться. Ось перевдягнуться й зразу сядуть до вогню сушити шкарпетки.

— Та погрійте ж спершу ноги! — не вгавала Дельфіна. — Ще вхопите нежить! А як же ведеться дядечкові Альфредові? Він про нас згадував?..

— Не буде в нас нежиті! Чи нам це первина? А дядечко Альфред почувається чудово.

Дельфіні не було більше чого казати. Всміхнувшись до Марінетти, батько й мати вступили до спальні, аж тут кіт, який сховався під плитою, засунув хвоста в піддувало і так шалено ним замахав, що зняв цілу хмару попелу.

Батько й мати запирхали, зачхали.

— От бачите! — гукнули дівчатка. — Не можна гаяти й хвилини. Хутчій сідайте та грійте ноги.

Батьки посідали й присунули ноги до вогню. Їх почав долати сон, — адже втомилися довгою дорогою.

Небавом вони закуняли.

Та зненацька кинулись — за стіною щось гупнуло. Раз, удруге, втретє.

Посуд у миснику задеренькотів.

— О! Хтось у нас ходить... Здається, навіть...

— Ніхто не ходить! — гукнула Дельфіна. — Це кіт ганяє за мишами на горищі.

— Та ні, який там кіт! Хіба кіт годен захитати мисник?

— Кіт, кіт, присягаюся!

— Справді? Ну й штука! Я б зроду не повірила, що кіт здатен зняти такий грюкіт...

Кіт принишк під плитою.

Гупання тої ж миті затихло, але сон батькам уже перебило, і

вони, чекаючи, доки висохнуть шкарпетки, почали розказувати про своє гостювання в дядечка Альфреда:

— Він ждав нас на порозі. Як він жалкував, що вас немає! Навіть дорікав нам, що... О, чуєте, знов загупало! Йй-право, стіни трусяться!

— То дядечко Альфред щось нам переказував?

— Еге ж, переказував... Ой! Оце кіт таке робить? Та зараз, певне, хата завалиться!

Кіт, хоч як шулився під плитою, не спромігся заховати хвоста. Він завважив це надто пізно.

Батьки помітили хвоста саме в ту мить, коли кіт намагався його підібрати.

— Ну, на kota ви вже не звернете! Он він лежить під плитою!

Батьки повставали, щоб глянути врешті, що це так гупає й гримотить.

Тоді кіт виліз із схованки, потягнувся, начебто після сну, і сердито мовив:

— От біда, поспати спокійно не можна! Я до сьогоднішнього ранку й не здогадувався, що кінь так гатить копитом у стіну. Я гадав — хоч у кухні не почую того гупання, а тут іще гірше, як на горіщі. І чого це він так розбасувався?

— О, чи не заслабла худоба? — стурбувалися батьки. — А може, її щось налякало. Піти глянути...

Кіт тим часом дивився на дівчаток, хитаючи головою, наче хотів сказати, що всі їхні балачки ні до чого. Однаково вони не перешкоджають батькам зайти до спальні. П'ятьма хвилинами раніш, п'ятьма хвилинами пізніш — тільки й того.

Дівчатка були такої самої думки, одначе гадали — п'ятьма хвилинами пізніш ліпше, ніж п'ятьма хвилинами раніш.

Дельфіна кахикнула й озвалася:

— Ну, то дядечко Альфред дорікав вам...

— А, дядечко Альфред... Він дуже засмутився, що ви через

дош мусили лишитися вдома. А знаєте, як лив? Наче з відра. Добре, що вже перестав. Перестав, авжеж?

Батьки глянули у вікно і здивовано скрикнули — подвір'ям походжав кінь.

— Отакої! Кінь гуляє! Бач, зумів одв'язатись, повітрячком заманулось подихати. Ну, хай собі. Він невдовзі вгамується й принаймні не гупатиме більше в стіну.

І тої ж таки миті загупало знов — ще й як! Підлога зарипіла, хата захиталася, стіл піднявся дибки.

— Ну, це вже певно не кінь! — вигукнули влад батьки. — Він он надворі! Котику, може, ти скажеш, що це воно таке?

— Мабуть, воли, — відповів кіт. — Застоялись і нетерпеливляться.

— Що ти верзеш, котику? Чи ж видано, щоб волам набридло відпочивати?

— Тоді це баран з коровою свариться.

— Баран?.. Баран... Та ні... Дивина, та й годі!

Дівчатка затрусилися, аж зубами цокотіли з жаху. І тут батькам сійнуло:

— А, то ви, певне, когось пустили до хати? Ну, коли так, начувайтесь! Буде вам од нас. Ой, буде!

Дельфіна й Марінетта боялись і дихнути.

Навіть кіт злякався.

— Так, так, — бурмотіли батьки, — ці кроки чуються зовсім поряд. Аж ніяк не з хліва... Скорше із спальні... так, так, із спальні... Мерщій туди!

Батьки попрямували до дверей спальні. Дельфіна й Марінетта побрались за руки і, що ближче підступались батьки до дверей, то щільніше тулились одна до одної.

Кіт терся біля них, аби засвідчити свою несхибну приязнь і хоч трохи їх збадьорити.

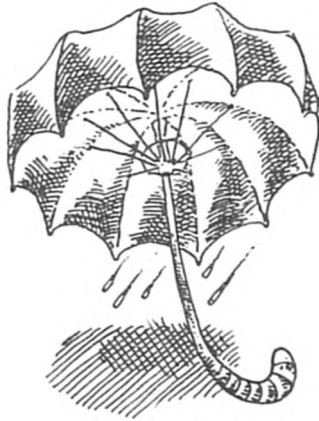
Дівчаткам ледь серця не вискакували з грудей. Батьки прислухались.

Аж ось натиснули на клямку — і двері прочинилися.

На мить запала тиша.

Трусаячись, мов у лихоманці, Дельфіна й Марінетта зазирали до спальні.

І побачили — біленька курочка тишком прослизнула в них під ногами, скочила в кухню й принишкла під дзигарями.

Я сто нир
замоснув
ставок

**ЗЛИЙ
ГУСАК**

Якось Дельфіна й Марінетта гралися в м'яча на скошеній луці. Аж тут до них підійшов здоровенний білий гусак, витяг дзьоба й засичав. Він видавався дуже розгніваним, але дівчатка на те не зважили. Вони кидали одна одній м'яча і мали досить клопоту, пильнуючи, як би не схибити.

Гусак засичав голосніш, роздратований такою зневагою до його особи.

Зненацька м'яч улучив Дельфіні просто в ніс. Вона сторопіла й схопилася за носа, а тоді засміялася. Марінетта й собі вибухнула реготом, аж заметлялися її біляві кіски.

А гусак подумав, що дівчатка сміються з нього. Він витяг свою довгу шию, забив крилами, настовбурчив пір'я й грізно підступив до них.

— Ану геть з моєї луки! — заявив він, люто зиркаючи то на Дельфіну, то на Марінетту.

Дельфіна знітилась, але Марінетта, завваживши, як гусак коливає на своїх лапках-весельцях, засміялася ще гучніше.

— Ну, це вже занадто! — вигукнув гусак. — Я повторюю...

— Ти нам заважаєш, — відмовила Дельфіна. — Вертайся до своїх гусенят і дай нам спокій.

— Авжеж, я чекаю на своїх гусенят і не хочу, щоб вони потрапили в товариство двох кепсько вихованих дівчисьок. Забирайтеся звідси!

— Неправда, — заперечила Дельфіна. — Ми не кепсько виховані.

— Хай собі бурчить, — сказала Марінетта. — Довге пір'я, та розум короткий. Ну, кидай лишень мені м'яча. Кидай!

Марінетта крутнулась, аж розмаявся її картатий фартушок. Дельфіна замахнулась м'ячем.

— Он ви які! — люто просичав гусак.

Він підскочив до Марінетти й, роззявивши дзьобище, щосили ущипнув її за литку. Марінетті дуже заболіло, і вона злякалася, що гусак її з'їсть. Вона закричала й стала відбиватись, та гусак ущипнув її ще й ще. На поміч сестрі прибігла Дельфіна. Вона біла гусака по голові, тягла його за крила, але він тільки дужче розлютувався. Нарешті випустив Марінеттину литку, але враз уп'явся в ногу Дельфіні, і то так боляче, що їй на очі мимохіть набігли сльози.

А недалечко на лужку, за огорожею пасся сірий віслук. То був дуже добрий віслук, лагідний і терплячий, як і майже весь його рід. Він любив діток, надто дівчаток, і коли вони сміялися з довгих його вух, ніколи не сердився, хоч і було йому трохи прикро. Віслук приязно дивився на них і, здавалось, усміхався — мовляв, я й сам знаю, що вуха в мене кумедні...

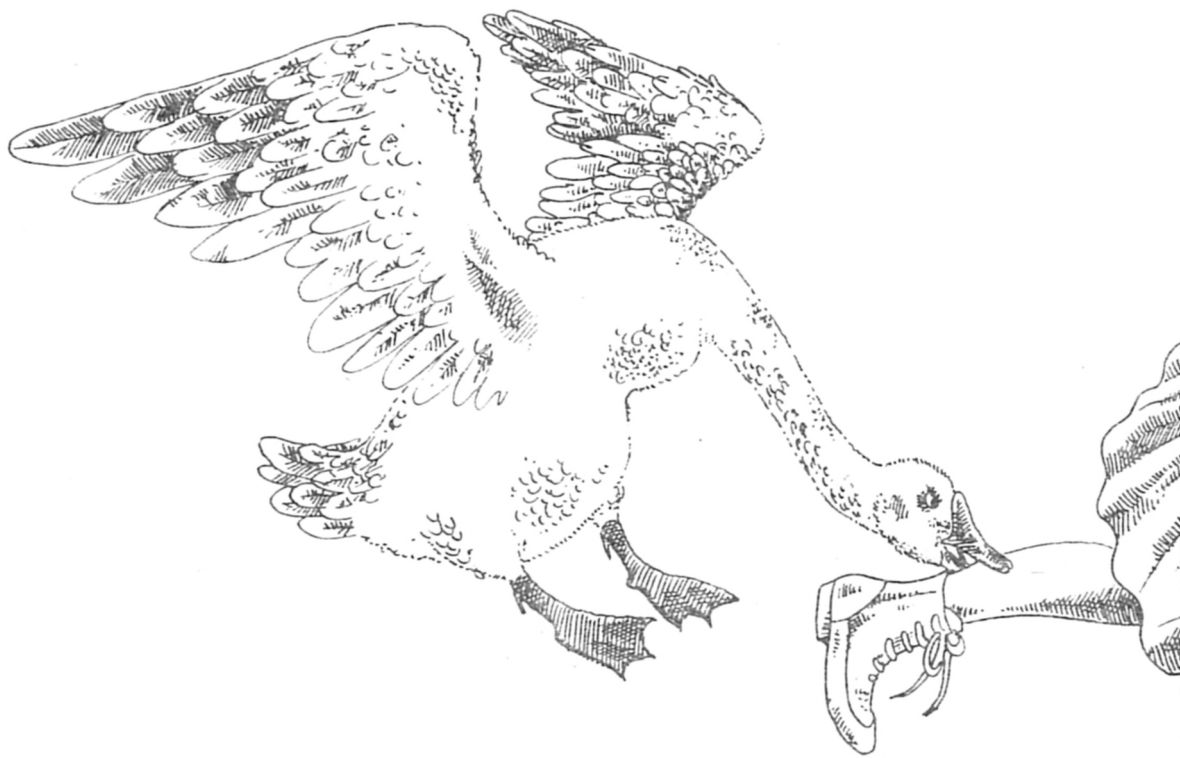
Віслук побачив, як гусак кинувся на дівчаток, і обурено гукнув:

— Хапайте його за голову обома руками й покрутіть навколо себе! Ех, якби не ця огорожа... За голову, кажу вам!

Але дівчатка розгубилися й нічого не втямили з його порад. Та вони з голосу зрозуміли: віслук їх жаліє, і побігли до огорожі під його захист. Гусак за ними не погнався, тільки гукнув услід:

— Я забираю вашого м'яча, щоб ви знали, як мене шанувати!

Він схопив м'яча в дзьоб і подибав лукою, чванькувато задерши голову. Віслук, хоч який був тихий, не втерпів:

— Погляньте лишень на цього бундючного бовдура! Гарна птаха, ніде правди діти... О, ти так не пишався місяць тому, коли хазяйка вискубувала з тебе пух на подушку!

Гусак мало не вдавився м'ячем. Віслюкові слова вельми йому дошкулили, бо нагадали, що незабаром знов почнуться його муки: раз на місяць хазяйка вискубувала йому пушок, а курчата, дивлячись на голу гусакову шию, дражнили його індиком.

Гусак поколивав назустріч своїй родині — шістці гусенят з мамою-гускою на чолі. Гусенята, вкриті жовтим і сивеньким пір'ячком, наче м'якеньким мохом, були лагідні та слухняні, мама-гуска — чемна й статечна. Вона підбігла перевальцем до гусака й ну його вмовляти:!

— Годі приндитись, гусаче, годі вже... годі...

Та гусак удав, що не чує,— виступав собі преповажно з м'ячем у дзьобі й гордовито поводив головою. Нарешті спинився й, поклавши м'яч на траву, мовив до гусенят:

— Цю іграшку я забрав у двох зухвалих дівчисьок. Дарую її вам. Пограйтеся, а тоді підемо до столу.

Гусенята не знали, як підступитись до того м'яча. Стояли ні в сих ні в тих і стиха гелготали.

— Ну й дурні ж гусенята! — гримнув гусак. — Ото вже моє безталання: сушиш собі голову, як би їх розважити, і ось маєш подяку. Але я навчу вас грати в м'яча, і вам неодмінно сподобається!

— Годі, гусаче, годі,— втрутилася мама-гуска.

— А, ти їм ще потураєш? Гаразд, тоді й ти гратимеш у м'яча!

Гусак поводився зі своєю родиною не чемніше, як із чужими. Поки він учив гуску з гусенятами грати в м'яча, дівчатка добігли до віслюка й перелізли через огорожу. Гусак так їх пощипав, аж вони кульгали, проте вже не плакали, тільки Марінетта шморгала носом.

— Ви гляньте,— мовив віслюк,— який бридкий гусак! Ну, хай лишень начувається... А мені було так любо дивитись, як ви гралися! Ану, покажіть мені ваші ніжки!

Марінетта показала червоний знак на лівій нозі, а Дельфіна — на правій.

— Так боляче, вогнем пече,— пожалілась вона.

Віслюк нахилив голову і разів кілька дмухнув на їхні вавки. Дівчаткам ураз полегшало. Вони вдячно обняли віслюка за шию.

— Погладьте ще мені й вуха. Вам, бачу, дуже того хочеться. Малі попестили й вуха віслюкові. Які ж вони м'якесенькі!

— Довгі в мене вуха, авжеж? — стиха спитав віслюк.

— Ні, не дуже довгі,— відказала Марінетта.— Але вони тобі до лиця.

— Якби ти мав коротші вуха,— додала Дельфіна,— ти, либонь, не так би мені подобався.

— Справді? Я такий радий. Проте...— Віслюк затнувся і зразу звернув на інше: — Оце недавно, як гусак вас щипав, ви мене не

зрозуміли. Я ж гукав: хапайте його за голову й добряче покрутіть. Йому б у голові замакітрилось, і коли він став би на ноги, то хитався б, мов п'яний. По такій науці навек зарікся б щипатися.

— Воно б і добре, — мовила Марінетта, — але схопиш за голову, а він тебе за руку вщипне... Ми його боїмося.

Нараз віслук засміявся їй, вибачившись, показав на гусака, що грав на луці в м'яча з гусенятами й мамою-гускою. Він приндився, штовхав гуску, бурчав на гусенят за їхню незграбність і, дарма що сам був іще незграбніший, одно примовляв: «Дивіться на мене! Робіть так, як я!» Дельфіна й Марінетта щиро реготалися, раз по раз вигукуючи: «Схибив! Схибив!» Гусак удавав, ніби не чує ні сміху, ні глузів. Коли він, сім разів схибивши, нарешті влучив по м'ячу, — набундючився й згорда мовив до гусенят:

— Ось я покажу вам подвійний поворот... А ти, гуско, кинеш мені м'яча.

Гусак позадкував од мами-гуски, надув волю й гукнув:

— Увага! Подвійний поворот!

Поки мама-гуска штовхала м'яча, він став повертатись на місці — спершу повільно, а далі швидше. Аж тут віслук гукнув йому, щоб поквапився, — і гусак крутнувся тричі враз. Потому нестямно захитав головою, ступив кілька хистких кроків, ткнувся праворуч, тоді ліворуч і гепнув на землю, вирячивши очі й витягши шию.

Віслук реготав, аж по траві качався, задерши догори копита. Дівчатка їй собі сміялися. Навіть гусенята, хоч як шанували батька, нишком пирснули. Лиш мамі-гусці було не до сміху. Вона схилилась над гусаком і тихенько благала:

— Годі, гусаче, встань-бо... годі... на нас дивляться.

Гусак устав, але голова йому ще паморочилася і на якусь мить відібрало мову. Марінетта гукнула, щоб він оддав їм м'яча.

— Ти ж тепер бачиш — м'яч не для гусей, — промовила вона.

— Тим паче не для гусаків, — додав віслук. — Отак виставити себе на посміховисько! Ну, то віддаси м'яча?

— Овва! Не віддам — і край!

— То ти не тільки зухвалець і брехун, а ще й злодій.

— Я нічого не крав: усе, що на моїй луці,— моє. До того ж дай мені спокій! Ще бракувало, щоб віслук мене повчав.

Віслук похилив голову й замовк. Він збентежився і засмутився. Але Дельфіна й Марінетта того не примітили, бо журилися за м'ячем.

Вони ще раз попрохали гусака віддати м'яча, але той і слухати їх не став. Він намірився рушити до ставка, звелівши мамі-гусці нести м'яча в дзьобі. А що ставок був за луками, гусак повів гусенят повз огорожу, за якою сиділи дівчатка й віслук. Тут одне гусеня, надто цікавої вдачі, показало на м'яч і спиталося, яка птиця знесла таке яйце. Брати його засміялися, а гусак мовив суворо:

— Ану, замовкни! Дурне, як віслук!

Він сказав це зумисне голосно, кинувши на віслука глузливым оком.

А віслукові стислося серце й сльози навернулись на очі. Та побачивши, що дівчатка, надто Марінетта, теж ось-ось заплачуть, перемігся — не хотів завдавати жалю — й веселенько мовив:

— Ваш м'яч нікуди не дінеться. Знаєте, що зробіть? Як гусак залізе у воду — біжіть до ставка. Він, певне, покине м'яча на березі, і ви любесенько його заберете. Я дам вам знак, коли бігти. А поки що побалакаймо трохи. Як по правді — хотів би я вас спитати...

Віслук кахикнув і, затинаючись, почав:

— Оце недавнечко гусак гукнув на гусеня: «Дурне, як віслук». І не раз уже я чув, як кажуть: «Ну й бевзы! Чистий віслук!», «Тупий, мов віслук...»

Дівчатка зашарілись — адже й вони, бувало, так обзивалися.

— І ще чував я: коли в школі учень — ледащо або в науці не тямить, учитель надягає йому на голову ковпака з осячими вухами й ставить у куток. Наче немає бовдура, більшого з віслука! Це ж так мені прикро, так образливо! Розумієте?

— Либонь, це таки не вельми справедливо,— мовила Дельфіна.

— Невже я дурніший за гусака? — зітхнув скрушно віслук.

— Та ні... ні...

Але перечили дівчатка непевно, бо змалечку звикли чути: віслук — дурень несосвітений, годі й шукати дурнішого.

— Ну що ж, хай, — похнюпився віслук. — Хай... хіба що я спроможуся довести вам, любі дівчатонька, що поголос людський — несправедливий. О, біжіть уже до ставка! Щастя вам! А коли вас спіткає раптом невдача — вертайтеся до мене на раду.

Діставшись ставка, дівчатка побачили: надії їхні марні. Гусак був не такий дурний, яким себе показував: він завбачливо кинув м'яча на воду. М'яч плавав біля гусенят, і вони на воді гралися ним куди вправніше, ніж на траві. Та й гусак не виглядав таким вайлуватим і кумедним, як на луці. Йому зараз не бракувало ні зграбності, ані спритності і дівчатка мимоволі ним замилювалися. Та гусак аж ніяк не подобришав, бо, забачивши їх, гукнув:

— Ага! Ви гадали — я покину м'яча на березі? А дзуськи! Шукайте дурнішого! Вам до нього не добратися!

Але гусак промовчав про те, як він спочатку зі злості шпурнув м'яча в воду — хотів утопити, мов звичайну каменюку, — і сам здивувався, що м'яч не тоне, а плаває; та він надто був пихатий, щоб показати дівчаткам свій подив.

— Ну, гусаче, будь розумником, оддай м'яча... тато й мама нас сваритимуть! — знову спробувала умовити гусака Дельфіна.

— І добре зроблять, коли посварять. Знатимете, як пустувати на моїй луці. Якщо я стріну ваших батьків, то скажу їм, — вони зле виховують своїх дочок. Хотів би бачити, як би вони повелися з моїми гусенятами, коли б ті прийшли до них погратися без їхнього дозволу.

— Та замовкни ж! Ну й бевзь, ну й телепень! Чистий тобі віслук! — кинула Марінетта, втративши терпець.

І враз прикусила язика. Леле! Це ж вона скривдила бідолашного віслюка!

— Я — бевзь? Я — віслук? — розлютився гусак. — Ну, начувайтеся, — зараз я поцяткую вам литки!

Дівчатка кинулися навтіки.

— Ага, дременули! — зловтішно зареготав гусак. — А то я пощипав би вас до крові! А про м'яча забудьте — більше вам його не бачити. Я знайшов для нього чудову схованку!

Зажурені дівчатка подалися додому, зробивши добрий гак, — сором було показатися на очі віслюкові. А тим часом погода змінилась — дуже похолодніло. Небо вияснилося, з півночі подув крижаний вітер. Дівчатка чекали, що їх удома лятимуть, але заклопотані батьки навіть не помітили, що доньки вернулися без м'яча.

— Ще ніколи не бувало такого холоду о цій порі, — сказав тато. — Напевно, вночі такий мороз ударить, аж каміння потріскається. І ставок візьметься кригою.

— Та ні, — озвалася мама. — Ці холоди швидко минуться...

Гусак з гусенятами й мамою-гускою вилізли із ставка й дибали додому повз віслюкову огорожу. Мама-гуска несла в дзьобі м'яча, а гусенята, скулившись, пхикали, що геть померзли.

— О, бачу я, м'яч ще у вас! — сказав віслюк. — Ну, завтра таки доведеться віддати.

— Ні завтра, ані позавтра! — вихопився гусак. — Зараз я схочу його до надійної криївки.

— Таке — гусячі криївки! Чи ти ладен знайти щось путнє...

— В кожному разі, такому бевзеві, як ти, його не відшукати.

— Чого б це я шукав! — усміхнувся віслюк. — Я знаю інший спосіб — сам віддаси мені чи дівчаткам того м'яча!

— Цікавий я знати, що то за спосіб! — засміявся гусак.

Він пошкандибав був за своєю родиною, та незабаром вернувся.

— Ці двійко дівчисьок на диво зухвалі. Оце я чув, як вони сказали одній особі: «Ну й бевзь, ну й телепень! Чистий віслюк!»

— Та особа, звісно, ти, гусаче?

— Та ні, мабуть, ти, віслюче!

І гусак подався геть. А віслюк засмутився, навіть заплакав — так несправедливо скривдили його Дельфіна й Марінетта.

Назавтра віслюк прийшов на луку рано-вранці. Стояв такий холод, що він зразу закоцюб і затанцював на місці, аби зігрітись. Аж тут угледів дівчаток — вони простували до школи — й гукнув до них. Вони несміливо привіталися.

— Ну як, не сварили вас тато й мама? — спитав віслюк.

— Ні,— відказала Марінетта.— Вони ще не помітили пропажі.

— Не журіться, дівчатка. Присягаюся — завтра ввечері м'яч буде у вас.

Дівчатка пішли своєю дорогою, а небавом вигулькнув і гусак зі своєю родиною. Віслюк спитав маму-гуску, куди це вона вибралася так раненько.

— Купатися на ставок,— відказала мама-гуска.

— Люба моя гусонько,— мовив віслюк,— мені дуже прикро, але я певен — сьогодні вам не вдасться скупатися.

Гусак зареготав:

— І ти гадаєш, що я послухаюсь тебе — бевзя-віслюка?

— Мені байдуже, що ти гадаєш, але послухати мусиш: я сю ніч замостив ставок і не розмощу, аж поки не віддаси дівчаткам м'яча.

Гусак подумав, що віслюк з'їхав з глузду, і мовив до гусенят:

— Ну, гайда на купаннячко. Чого б це я слухався того дурня!

Вони добулися ставка — і гусенята аж запищали з утіхи: яка гладенька й блискуча вода! А гусак зроду не бачив криги — торішня зима була тепла, ніде не замерзало. Він і собі замилювався дзеркальною водою, і до нього вернувся добрий гумор:

— О, купання буде чудове! — вигукнув він.

Гусак підбіг до води і вражено скрикнув. Замість шубовснути в воду, він затупцював по ній! Вода була тверда, мов камінь. Диво!

— Невже віслюк і справді замостив ставок? — просичав гусак.— Та ні, не вірю... Вода, певне, трохи далі...

Гуси переміряли ставок уздовж і вшир, але він усюди був твердий, як криця.

— Таки правда — замостив віслюк ставок! — мовив нарешті гусак.

— Яка прикрість! — зітхнула мама-гуска. — День без купання — сумний день, надто для діток. Ліпше б ти віддав м'яча...

— Відчепися! Я знаю, що роблю. І дивись — нікому й слова про цю лиху пригоду... аби не довідались, як віслюк пошив мене в дурні.

Гуси вернули до пташарні й сховалися в куточку. Гусак зловився цілісінький ранок, навіть не снідав. Пополудні йому спало на думку, що то, мабуть, йому приснилося, ніби віслюк замостив ставок. І гусак знов побіг до ставка. Ні, не приснилося — замощено. Спантеличений гусак вертав повз віслюкову огорожу, і віслюк, забачивши його, гукнув:

— Ну то як, гусаче, оддаси м'яча?

Але гусак проминув огорожу, високо задерши голову.

Назавтра він вирядив до віслюка маму-гуску. Гуска поколикала прудко-прудко — їй так хотілося скупати діток і скупатися самій.

— Гусочко, — всміхнувся віслюк на її прохання розмостити ставок, — я й слухати про те не можу, поки не дістану м'яча. Так і перекажи гусакові. Жаль мені тебе — ти добра й чемна, але твій чоловік такий упертий, що накличе біду на всю родину.

Мама-гуска побігла перевальцем додому, а дівчатка — вони саме нагодилися — дали волю сміхові. Та й було чого сміятися: надворі сьогодні потеплішало й крига на ставку розтала.

— А що, як гусак надумається піти до ставка, перш ніж згодиться віддати м'яча? — сказала Дельфіна. — Зразу побачить — крига розтала.

— Не бійтеся, — заспокоїв їх віслюк. — От побачите — прибіжить сюди з м'ячем.

І справді, гусак не забарився. Він ніс у дзьобі м'яча і люто шпурнув його за огорожу. Марінетта підняла м'яча, і гусак був попрямував до ставка. Та віслюк гукнув його назад і мовив суворо:

— Це ще не все. Тепер попроси пробачення в дівчаток — ти їх боляче пощипав та ще образив ні за що ні про що.

— Та ні! Не варто! — опиралися дівчатка.

— Ні, він мусить вибачитися. Я не розмощу ставка, доки гусак вас не перепросить.

— Щоб я перепрошував? — загорлав гусак.— Нізащо в світі! Радше довіку не купатимусь!

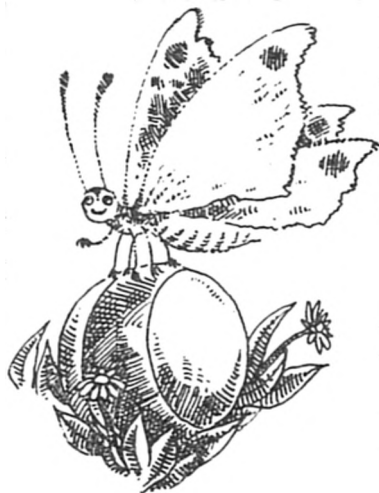
Він повернувся й поколивав до пташарні.

Цілий тиждень гусак не виходив із двору, а замість купання льопався в брудній калюжі. Зрештою, йому це так набридло, що він скорився на вісліюкову вимогу й попхався до огорожі.

— Перепрошую, що пощипав вам литки,— насилу просичав гусак.— Присягаюся — я більше не буду.

— От і гаразд,— мовив вісліюк.— Я розмощу ставок, і то негайно. Ходіть купайтеся.

Того дня гусак купався довше, ніж завше. А коли вернувся додому, вся худоба й птиця зняла його на глум — адже крига розтала ще тиждень тому! Кожен дивувався, що гусак такий дурний, а вісліюк такий розумний. І від того дня ніхто більше не згадував про осяччу тупість; навпаки, як хотіли когось похвалити, то казали: «Мудрий, як вісліюк».

Як краса!
Як до мінця
вам ці
квіти!

Олень
ТА
СОБАКА

Д

ельфіна пестила кота, а Марінетта тихенько співала пісеньку курчаткові, що сиділо в неї на колінах, вигріваючись на сонечку.

— Гляньте! — запищало раптом курчатко.

Марінетта підвела голову й побачила великого оленя з гіллястими рогами, що мчав через луки до їхньої господи. Він переплигнув через рів на узбіччі дороги, забіг у двір і став біля дівчаток. Боки в оленя ходили ходором, тонкі ноги тремтіли, він так засапався, що не міг і слова мовити. Дивився на дівчаток лагідними вологими очима. Тоді упав на коліна й заблагав:

— Сховайте мене! За мною женуться собаки. Вони хочуть мене роздерти. Обороніть!

Дівчатка обійняли оленя за шию й пригорнулись до нього, але кіт скочив, замолотив їх по ногах хвостом і гукнув:

— Не час пеститись! Коли собаки сюди наскочать, то матимуть чим поласувати! Я вже чую, як вони валують на узліссі. Відчиніть мерщій двері й проведіть його до спальні.

Дельфіна кинулась одчиняти дім, а Марінетта помчала поперед оленя й розчахнула двері до спальні.

— Сховайся тут,— мовила вона.— Хочеш, я застелю хідничком підлогу?

— О ні, не варто клопотатись,— відповів олень.— Ти така добра.

— Тобі, мабуть, хочеться пити! Я поставлю води в мисці. Свіжа-свіжа — я недавно витягла з криниці. Але, чую, мене гугає кіт. Бувай.

— Дякую,— промовив олень.— Я ніколи цього не забуду.

Коли Марінетта вийшла надвір, кіт сказав:

— Дивіться ж — нікому анітелень! Посідайте, як сиділи, бавтеся з курчатком і пестіть мене.

Марінетта знову взяла на коліна курчатко, але воно крутилося, підскакувало, пищало.

— Що таке? Що таке? Чому це вола впустили до хати?

— Це не віл, а олень.

— Олень? Це олень?.. Он як!

Марінетта заспівала йому колискової, і невдовзі курчатко заснуло. Кіт мурчав, вигинаючи спину. Аж ось на дорогу вискочив гончак з довгими обвислими вухами. Він перебіг вулицю і стихив біг серед двору, винюхуючи слід. Тоді скочив до дівчаток і гримів:

— Тут пробігав олень! Де він подівся?

— Олень? Який олень?

Пес зиркнув на одну, на другу, помітив, що дівчатка зашарілись, і знову став нюшити землю. Тут таки пахло оленем — і він подався прямісінько до дверей, штовхнувши Марінетту. Курчатко, що дримало в неї на колінах, кинулось, розплющило очі, затріпало крильцями і, не втямивши, про що мова, знову заснуло. А пес повів носом до порога.

— Я чую оленячий дух! — мовив він.

Дівчатка мовчали, ніби й не до них. Тоді собака закричав:

— Тхне оленем! Тут, у дворі!

Кіт, немовби нагло розбуджений, скочив на всі чотири лапи й, витріщившись на пса, спитав:

— Що ти тут робиш? Де це видано — приходити до людської оселі й винюхувати пороги! Геть звідси!

Дівчатка підійшли до пса. Марінетта взяла курчатко в руки, і воно розплющило очі. Витягло голівку в один бік, витягло в другий, глянуло між пальці рук додолу, та ніяк не могло прочуматись. Пес суворо подивився на дівчаток і сказав, показавши на кота:

— Ви чули, як він зі мною розмовляє? Слід би полатати цьому нахабі боки. Та з пошани до вас я нічого йому не зроблю. Але ви зараз же скажете мені правду. Ви ж бачили, як олень забіг у двір. Ви його пожаліли й десь заховали.

— Ні,— непевно почала Марінетта,— його тут немає.

Аж тут курча звелось навшпиньки, глянуло на собаку й пропищало:

— Та був же, був, дівчатка забули, але я не забуло, ні! Марінетта завела його в спальню. Такого великого, з багатьма рогами! В мене добра пам'ять!

І курча запишалося. А котові так закортіло його з'їсти!

— Отож-бо й є,— промовив собака.— Нюх у мене добрий. Ну, будьте розумницями й випустіть оленя. Він же не ваш. Якщо мій хазяїн про все це довідається — будуть вам непереливки.

Дівчатка залякли на місці. Спершу зашморгали носами, тоді пустили слізки, а далі заридали. Пес збентежився. Він похнюпив голову і втупився очима в землю. Нарешті тицьнув носом у Дельфініну ногу і мовив, зітхнувши:

— Та хай уже, не плачте. Я не хочу вас кривдити. До того ж і проти оленя нічого не маю. І хоч дичина є дичина, а мені годилося б робити те, що належить,— цього разу краще б я не винюшив сліду...

Дельфіна й Марінетта кинулись дякувати псові. А він наставив вуха й прислухався до собачого гавкоту. За хвилину мовив:

— Зарано радіти. Далебі, ваші сльози не розчулять моїх товаришів. Я чую, як вони гавкають. Вони незабаром примчать сюди. І не підуть з двору, аж поки ви не випустите оленя.

— Авжеж, оленя треба випустити! — пропищало курчатко.

— Та вгамуйся! — вигукнула крізь сльози Марінетта.

Дівчатка плакали, а кіт метляв собі хвостом, щоб краще думалося.

— Годі, повтирайте-но сльози! — проказав він урешті. — Ми зараз зустрінемо собачу зграю. Дельфіно, ходи до криниці, витягни відро води й постав біля воріт. А ти, Марінетто, біжи з псом у садок. Небавом і я туди скочу. Але спершу пусти те дурне курча. Посади його сюди під кошик.

Марінетта поклала курча на землю й накрила кошиком — воно й писнути не встигло.

Дельфіна витягла відро води й поставила при самісіньких воротах. Аж тут почувся гавкіт — наближалася зграя. Собак було восьмеро — всі здорові, однакової масті, із великими вислими вухами. Дельфіна злякалася, що їй самій доведеться стрічати псів. На щастя, із садка вернувся кіт, слідом — Марінетта із величезним букетом квітів — руж, жасмину, бузку, гвоздики. Кіт вийшов наперед і приязно заговорив до собак:

— Ви шукаєте оленя? Він тут пробігав недавнечко.

— То він побіг далі? — підозріливо спитав один собака.

— Авжеж, він заскочив у двір і притьмом повернув назад. По його слідах уже помчав один пес, дуже на вас схожий, його звуть Пато.

— А! Пато!

— Ось я вам покажу, куди побіг олень.

— Не треба, ми й самі хутко знайдемо слід.

Марінетта підійшла до собак і спитала:

— Котрого серед вас зовуть Раважер? Маю від Пато до нього доручення. Пато так і сказав: «Ти враз його пізнаєш, він серед усіх найгарніший...»

Раважер замахав хвостом і крутнувся на місці.

— Слово честі, — провадила далі Марінетта, — я вагалась, котрий з вас Раважер — ви всі дуже гарні! Ми ніколи не бачили таких гарних псів...

— Напрочуд гарні, — ствердила Дельфіна. — На вас не втомишся милуватись...

Пси втішено загарчали.

— Тож Пато просив, щоб я дала вам напитися. Ви, мабуть, вмираєте зі спраги. Ось відро з криничною водою. Пийте на здоров'я!

— Спасибі! — влад гавкнули пси.

Вони стовпилися біля відра, а дівчатка водно хвалили їхню зграбність і красу.

— Я подарую вам квіти! — вигукнула зненацька Марінетта.

Поки пси пили воду, дівчатка розібрали букет і сплели вінки. Невдовзі кожен собака красувався пишним віночком з руж, гвоздик, бузку й жасмину. А дівчатка захоплено гукали:

— Яка краса! Як до лиця вам ці квіти!

Трохи згодом пси знову кинулись нюшити слід, але пахощі квітів геть забили дух звіра. Зрештою Раважер мовив до кота:

— Покажи нам, будь ласка, в який бік подався олень.

— Охоче. Він рушив у той бік і зник у лісі, там, за лукою.

Раважер попрощався з дівчатками, і зграя помчала до лісу. Коли вона зникла з очей, Пато вибрався із садка й попрохав, щоб привели оленя.

— Якщо вже я зайшов з вами у змову, — сказав він, — то хочу дати оленеві добру пораду.

Марінетта вивела оленя.

— Ну, на сьогодні ти врятований, — промовив пес. — Але що буде завтра? Не хочу тебе лякати, але не забувай про собак, ловців і про рушниці. Гадаєш, мій хазяїн подарує тобі, що ти вислизнув йому з рук? Він знов пустить собак по сліду. Мені, на превеликий жаль, теж доведеться тебе ловити. Тож, коли маєш голову на плечах, покинь бігати лісами.

— Покинути ліс? — гукнув олень. — Я помру з туги. Та й куди піти? Я ж не можу ганяти в полі на видноті у всіх перехожих.

— Чом би й ні? Принаймні зараз ти в більшій безпеці тут, ніж у лісі. Послухайся мене — зостанься тут до смерку. Он там унизу, на

березі річки, чудова для тебе схованка. А тепер прощай, і бодай би я ніколи не зустрічався з тобою в лісі. Прощайте, дівчатка, прощай, котику, бережіть нашого друга!

По недовгім часі попрощавсь і олень та й подався в кущі біля річки. Він раз у раз обертався й кивав дівчаткам, а ті махали йому хусточками.

Провівши оленя, Марінетта згадала за курчатко. Підняла кошик — воно спокійно собі спало.

Надвечір повернулися з ярмарку батьки— вони їздили купувати вола. Та не сторгувалися — за волів правили дорого.

— Ото лиха година! — бідкалися батьки.— Отак змарнувати день! Що ж ми робитимемо без вола?

— Але ж у нас є один віл,— промовила Дельфіна й Марінетта.

— Одним волом не наїздишся! Краще б мовчали! Стривайте — а що тут ви без нас робили? Бачу, діялось щось дивне. Чому відро біля воріт?

— Це я напувала теля,— сказала Дельфіна,— а відро забула поставити на місце.

— Гм! А дух жасмину, а оці гвоздики, що валяються на землі?

— Гвоздики? Глянь, і справді...— Дівчатка зашарілися.

Батько й мати побігли в садок.

— Всі квіти обірвані! Геть усі: ружі, гвоздики, жасмин, бузок... О, капосні дітлахи, навіщо ви такого нароби́ли в садку?

— То не ми,— пробелькотіла Дельфіна,— ми нічого не бачили.

— Он як, не бачили!

Кіт, збагнувши, що справа кепська, хутко скочив з яблуні й замурчав:

— Не гарячкуйте-бо так! Дівчатка нічого́сінько не бачили. Опівдні, коли вони снідали, я лежав на підвіконні й помітив волоцюгу, що зазирає з вулиці до саду. Я собі задрімав. А за хвилину, розплющивши очі, побачив, як той волоцюга плентав дорогою, несучи щось в оберемку.

— Ледащо, чом же ти за ним не побіг?

— А що б я вдіяв, бідний котик? Волоцюга — то не про мене. Собаці— ось кому треба тим клопотатись. Коли б у нас був собака!

— Ще собаки бракувало! — гримнув батько. — Годувати тварину, якій нема чого робити? Досить нам тебе, дармоїде!

— Воля ваша,— відказав кіт.— Сьогодні обірвали квіти, завтра покрадуть курей, а тоді й теля...

Коли всі посідали вечеряти, кіт гайнув до річки. Сонце повертало на вечірній пруг, сюрчали коники. Олень стояв між двома кущами й поскубував травичку. Кіт почав на щось його намовляти: олень довго опирався, але зрештою кивнув на знак згоди головою.

Назавтра рано-вранці олень зайшов у двір і сказав:

— Здрастуйте, я олень. Я шукаю роботу. Знайдеться у вас щонебудь для мене?

— Треба спершу довідатись, до чого ти годен,— відповів батько.

— Я вмію добре бігати. Дарма що ноги в мене тонкі — я дужий. Можу носити важку ношу, тягти воза — сам або в запрязі паровицею. А як вам треба буде кудись поспішати, сядете мені на спину, і я помчу вас швидше за коня.

— Гаразд, гаразд, а які ж твої умови?

— Житло, харчі, ну й, звісно, в неділю вихідний.

Батько зняв руки до неба. Він і слухати не хотів про вихідний.

— Воля ваша: хоч беріть, хоч не беріть,— мовив олень.— Але завважте: мене легко прогодувати, я їм усе, що трапиться.

Батько надумався взяти оленя на місяць. Тим часом Дельфіна та Марінетта вийшли з хати й начебто здивувались, забачивши свого друга.

— Ось пара нашому воліві, — сказав батько. — Дивіться, не кривдіть цього оленя.

— У вас двійко таких гарних донечок, — озвався олень. — Я певен — ми подружимо.

Батько вивів вола із хліва. Вздівши оленя з його гіллястими рогами, віл зареготав. Той віл на вдачу був веселий.

— Ой! Який він кумедний зі своїми куцями на голові! Ой, помру зо сміху! А які ратички й куций хвіст! Ой, помру, помру!

— Ну, годі! — звелів батько. — Час братися до роботи.

Віл посміявся ще трохи, а тоді перепросив свого нового товариша:

— Ти, мабуть, маєш мене за добрячого телепня, але ж, справді, твої роги таки кумедні!.. А загалом ти, бачиться, молодчага!

— Смійся скільки влізе, я не серджусь. І мені смішно, як гляну на твої роги. Але я до них скоро звикну.

І справді, попрацювавши разом півдня, вони забули про роги. Оленеві було дуже важко, надто спочатку. Він ніяк не міг приловчитися до волової ходи: то квапився й смикав посторонки, то спотикався об груддя й затримував плуга. Раз у раз він ступав за борозну. Перші гони пройшли з такою мукою, що батько мало не кинув ту роботу.

Та згодом справа пішла на краще, і олень незабаром став пристойною робочою худобою.

А втім, олень так і не при звичаївся до роботи. Щовечора, вернувши з поля, він ганяв чвалом по дворищу. Він залюбки грався з дівчатками, умисне давав себе зловити. А батькам ці пустощі були не до вподоби.

— Куди це годиться? — казали вони. — Цілісінький день ходиш у ярмі, а тоді, замість відпочити гарненько, ганяєш, мов навіжений... Яка ж із тебе робота завтра!.. Та й оці дівчиська вже добре набігались. Хай би посиділи трохи.

— Не сердьтєся! — відказував олень. — Я ж добре працюю. А дівчаток я вчу бігати й стрибати — що в тім лихого? Дивіться, які вони стали ловкі та спритні!

Та батьки бурчали й бурчали — не злюбили вони оленя. Зате щирих друзів здибав олень у дворі: блакитно-зеленого качура й кабана. Качура олень часто садовив собі на роги, щоб той поглянув на світ ізгори.

Вечорами в хліві олень заводив довгі розмови з волем. Кожен

повідав про своє життя-буття. Та волові, власне, нічого було розказувати, і він охоче слухав свого приятеля. А той згадував ліс, галявини, озерця, нічні грища при місячному сяйві, купання в росах. Згадував і про лісових мешканців.

— Ні хазяїна тобі, ні роботи — знай бігай, де заманеться, грайся із зайцями, з зозулею або з вепром, коли, бува, нагодиться...

— Так-то воно так,— кивав віл,— проте й хлів не треба гудити. В лісі любо весною та влітку. Кажі, що хочеш, але зимою чи як задощить там не солодко! А тут я в затишку, ратиці в сухому, підстилка із свіжої соломи, і в яслах сіно...

Але подумки віл заздрих оленеві, і так хотілося йому звідати лісового життя! Вдень, працюючи в полі, він сумно позирав на ліс і зітхав. А серед ночі мріяв, як би він грався із зайцями або жартував із вивіркою.

В неділю вранці олень біг до лісу. Ввечері вертався радий та веселий і довго розказував, кого він бачив, яких приятелів зустрів, згадував перегони і грища, а на завтра цілий день ходив сумний і ремствував на підневільне своє життя. Не раз він прохав хазяїна, щоб пустив з ним і вола, та намарне.

— Чого це волові тиняться лісом! Хай сидить у хліві.

Задро дивився віл на оленя, і сумна була йому неділя, він марив про ліс та озера. Дельфіні та Марінетті теж було заборонено ходити до лісу з оленем, але якось їх відпустили збирати конвалії. Дівчатка стрілися в лісі зі своїм другом. Олень посадовив їх собі на спину і рушив на прогулянку. Дельфіна міцно вчепилася в роги, а Марінетта тримала сестру за пояс. Олень називав дерева, показував пташині гнізда, заячі та лисячі нори. Часом йому на роги сідала сорока або зозуля й розказувала новини за тиждень. На березі озерця він спинився на хвильку, щоб перемовитися словом із давнім своїм приятелем — коропом. Коли коропа познайомили з дівчатками, він приязно мовив:

— Зайве й питати, чиї це дівчатка. Їхню матір я знав ще маленькою. Повірте — минуло двадцять чи тридцять років, а побачивши за-

раз сестричок, я подумав — то її донечки. Радий чути, що їх звуть Дельфіна й Марінетта. Дуже милі дівчатка. Приходьте ще до мене, прошу!

— Залюбки! — вигукнули Дельфіна й Марінетта.

Далі олень повіз дівчаток на галявину й, уледівши на схилі горба ямку, трохи більшу за кулак, тихесенько погукав. З ямки висунулась заяча голова.

— Не бійся, — мовив до зайця олень. — Ці дівчатка — мої друзі.

Заєць виліз із нірки, а слідом вибралися двоє інших. Спершу зайці боялися і ледве дали себе погладити, але згодом осмілилися й заходилися гратися з дівчатками. Тоді завели жваву розмову. Вони питалися, де нірка, в якій дівчатка живуть, яка травичка їм смакує, чи вони так і родилися в сукенках, а чи той одяг виріс опісля. Дельфіна й Марінетта не знали, що їй казати. Дельфіна підняла свій фартушок, аби показати, як він знімається, а Марінетта скинула черевичок. Коли врешті вони втямили, що таке одяг, один мовив:

— Ні, мені те не до вподоби. А що, як ви погубите десь чи забудете свої сукні? Чого б не носити шерсть, як усі на світі? Куди зручніше!

Раптом зайці дременули до нірки, репетуючи:

— Собака! Рятуйтеся! Тут собака!

Справді, з хачі на галявину вибіг пес.

— Не бійтеся, — промовив він. — Я Пато. Я почув сміх Дельфіни та Марінетти й прийшов привітатися з ними.

Пато обійнявся з дівчатками та оленем. Він спитав оленя, як йому ведеться, й видимо зрадів, що той працює у господаря з волом у запрязі.

— Молодець! — промовив Пато. — Ти, звісно, лишився там назавше?

— Назавше? — скрикнув олень. — Ні, ні, ні! Коли б ти знав, як сумно ходити в ярмі цілий день під палючим сонцем, тоді як у нашому лісі так свіжо, так гарно!

— Але в лісі чигає на тебе небезпека. Майже щодня лови.
— Не лякай мене — однаково не боюся.
— Не храбруй, бідолахо, не храбруй! Саме вчора ми вполювали вепра. Отого із зламаним іклом — ти його добре знав.

— Це був мій найближчий друг! — простогнав олень.

Дівчатка осудливо поглядали на пса, а Маринетта спитала:

— Невже ти його вбив?

— Ні, але я його цькував укупі з іншими. Ех, що воно в мене за ремесло! Так мені душа болить. Аби змога — все б покинув і теж пішов би до вас працювати...

— Справді, нам у господі треба собаки! — зраділа Дельфіна. — Ходи до нас.

— Не можу, — зітхнув Пато. — Коли маєш ремесло, то треба його держатись. Та й товаришів своїх кидати негоже. Така вже моя доля. Але мені було б легше розлучитися з вами, якби наш друг олень пообіцяв зостатися на фермі.

Пато й дівчатка гуртом стали вмовляти оленя, щоб він назавше зрікся лісового життя. Олень мовчав, милуючись на зайців, що плигли біля нірки. А тоді зітхнув і промовив:

— Я не можу цього зробити. Нема в світі нічого кращого понад ліс. Годі мене вмовляти.

Назавтра оленя запрягли знов з волом до роботи, і знов мріяв олень про дерева й лісових звірів. Та так замріявся, що не почув хазяїнового «вйо!» і не зрушив з місця. Віл смикнув посторонок і теж заляк.

— Ну, вйо! — знов гукнув хазяїн. — Ото ще бридка худоба! І вдарив оленя палицею. Олень здригнувся й обурено закричав:

— Розпряжіть мене зараз же! Я більше вам не служу!

— Вйо! Побалакаєш іншим разом.

А що віл теж не рухався, хазяїн оперіщив і його — раз, і вдруге, і ще раз. Тільки тоді віл скорився. Хазяїн погнав запряг у поле. Там він пустив вола й оленя попастися, сам заходився вивантажувати воза, а трохи згодом — садити картоплю.

Олень тим часом мовив до вола:

— Я йду в ліс і не вернуся.

— Йди,— відповів віл.— Але і я подамся з тобою. Ти мені стільки нарозказував про лісове життя, що я жадаю його пізнати.

Олень та віл сховалися за розкішними яблунями, тоді гулькнули в яр і побігли до лісу. Віл аж пританцьовував з великої втіхи й наспівував пісеньку, якої перейняв у дівчаток. Це ж перед ними нове життя — вільне й щасливе!

Та в лісі його захват став згасати. Волові важко було пробиратися хащею — надто він був здоровенний і незграбний. Та ще й роги повсякчас чіплялися за гілки. Він хекав і сапав, поспішаючи за оленем. Аж ось трапилась їм болотиста місцина. Олень побіг, мов полетів,— ледве виднілися його сліди. А віл не ступив і трьох кроків, як загруз по коліна. Насилу вибрався. Він зітхнув і сказав оленеві:

— Ні, ліс не для мене. Нема чого мені тут робити. Я вертаюсь до хазяїна.

Олень провів вола до самого узлісся. Тут вони попрощалися, і віл почимчикував на ферму.

Минув недовгий час, і хазяїн став шкодувати за оленем. Та не було ради — купив ще одного вола, хоч і влетіло це йому в добру копійку.

Дельфіна й Марінетта не вірили, що олень пішов од них назавше.

— Він вернеться,— казали вони.— Він знає, як ми за ним сумуємо.

Але збігали дні, збігали тижні, а про оленя — ані чутки. Дівчатка зітхали, поглядаючи на ліс:

— Забув про нас олень. Грається із зайцями та вивірками, вистрибує по галявинах... Де там уже згадати про двох своїх приятельок!

Якось уранці, коли вони, сидячи на порозі, лушили зелений горошок, у двір заскочив Пато. Він похилив голову й мовив:

— Маю передати вам лиху звістку!

— Олень! — скрикнули дівчатка.

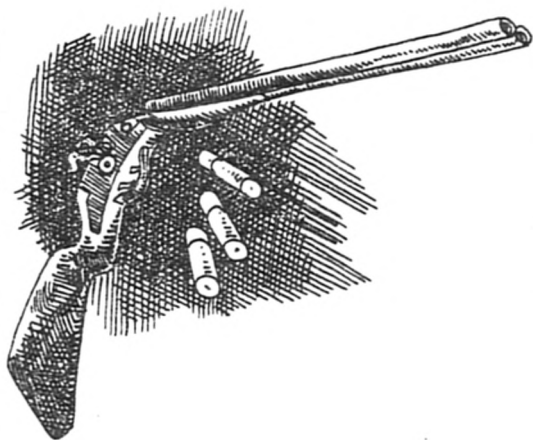
— Так, олень. Мій хазяїн забив його вчора після обід. Я намагався звести псів із сліду, але марно... Коли я підбіг до оленя, він ще дихав. Він упізнав мене. Губами зірвав стокротку і дав мені. «Дельфіні й Марінетті»,— прошепотів він. Нате, ось вона.

Дівчатка заплакали-заридали, заплавав і блакитно-зелений качур. А Пато, помовчавши, озвався знов:

— Я тепер і чути не хочу про полювання! Годі! Скажіть, вашим батькам ще-треба собака?

— Треба! Треба! Саме сьогодні вони знов завели про це мову. Ой! Ми такі раді! Пато, ти зостанешся з нами! Любий Пато!

Дівчатка і качур всміхнулися псові, а той приязно замахав хвостом і теж осміхнувся.

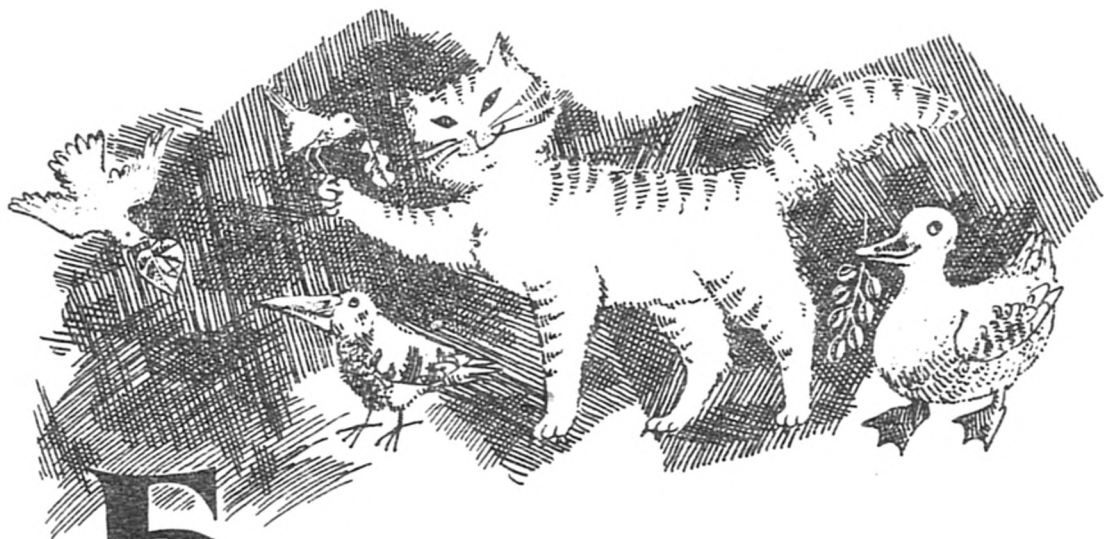

Baici
roome
3918 gydib

ЗАДАЧА

Батьки притулили сапи до стіни, штовхнули двері й стали на порозі кухні. Дельфіна з Марінеттою сиділи рядком, спинами до батьків, схиливши голови над своїми чорновими зошитами. Вони смоктали кінчики ручок і махали ногами під столом.

— То як? — запитав батько. — Розв'язали задачу?

Дівчатка почервоніли. І витягли ручки з рота.

— Ще ні, — жалібним голоском відповіла Дельфіна. — Вона складна! Учителька попереджала.

— Відколи вчителька задала її вам, ви вже давно могли впоратися з нею. Але ви невинуваті! Як до розваг, то ви жвавенькі, а до праці — вас не докличешся, та й тями у ваших головах стільки, як у наших черевиках-дерев'янках. Цьому треба покласти край. Погляньте лише на цих двох дурненьких десятилітніх здоровуль. Незугарні розв'язати задачку.

— Ми вже б'ємося над нею дві години, — пояснила Марінетта.

— То й що? Думайте ще. Сиділи над нею післяобід у четвер, сидіть і сьогодні, але щоб до вечора задача була розв'язана! А якщо не розв'яжете... Не хотів би я і в сні бачити те, що з вами станеться.

Батьки так розгнівались від самої думки, що задача не розв'я-

жеться й до вечора, що зайшли на середину кухні. Через голови доньок зазирали в їхні чернетки й раптом зацікавилися від обурення. Дельфіна й Марінетта малювали! Одна — ляльку на всю сторінку, друга — хатку з димарем, з якого курився димок, а ще ставок, де купалась качечка, й дуже довгу дорогу, по якій їхав на велосипеді листоноша. Дівчатка зіщулились на своїх стільцях. А батьки розкричалися: мовляв, це неймовірно, і за що їх покарано такими дочками... Вони міряли кроками кухню, зводячи руки вгору, час від часу зупиняючись і тупаючи ногами по кахляній підлозі.

Вони зчинили такий галас, що пес, який лежав під столом у ногах дівчаток, підвівся. То була вівчарка, що дуже любила батьків, але ще дужче любила Дельфіну й Марінетту.

— Послухайте, батьки, ви помиляєтесь, — сказав пес. — Ні криком, ні тупанням справи не прискорити. А взагалі, навіщо нидіти тут над якоюсь задачкою, коли надворі так гарно? Бідним дівчаткам було б значно корисніше погратися на повітрі.

— Атож! А коли їм виповниться по двадцять років і вони повиходять заміж, то будуть такими дурепами, що їхні чоловіки глузуватимуть з них.

— Вони вчитимуть своїх чоловіків гуляти в м'яча і довгої лози.

— Ох, так-так! — вигукнули дівчатка.

— Замокніть! — гримнув батько. — До роботи! Сором треба мати. Щоб такі дві здоровулі та не могли розв'язати якоїсь задачки!

— Ви надміру нервуетесь, — зауважив пес. — Якщо вони не можуть розв'язати задачку, то що з них візьмеш — не можуть і край. Краще з цим змиритися. Принаймні, я зробив би саме так.

— Замість малювати, псувати папір... Але досить про це. Ще не вистачає нам виправдуватись перед псом! Ходімо звідси. А ви киньте пустувати. Якщо не розв'яжете задачки до вечора, нарікайте на себе!

Сказавши це, батьки вийшли з кухні, забрали свої сапи й вирушили в поле сапати картоплю. А Дельфіна з Марінеттою схилились

над чернетками й заплакали. Пес став між стільцями, поклав передні лапи на стіл і почав лизати дівчаткам щоки.

— Вона справді така важка, та задача? — спитав пес.

— Аби ж вона була важка! — зітхнула Марінетта. — Вона дуже проста. Але зовсім незрозуміла.

— Аби я знав, про що вона, — мовив пес, — то й зрозумів би її.

— Я прочитаю умову, — запропонувала Дельфіна. — «Громадський ліс має площу шістнадцять гектарів. Якщо на одному арі посаджено три дуби, два буки й одну березу, скільки всього дерев кожної породи росте в громадському лісі?»

— Так, це незрозуміла задача. По-перше, що таке гектар?

— Ми точно не знаємо, — відповіла Дельфіна, старша з двох сестричок і розумніша. — Гектар — це приблизно стільки ж, як і ар, але що більше, я сказати не можу. Думаю, що гектар більший.

— Е ні, — заперечила Марінетта. — Ар більший, ніж гектар!

— Не сперечайся, — втрутився пес. — Чи ар більший гектара, чи навпаки, це неістотно. Займемося задачею. Слухайте: «Громадський ліс...»

Вивчивши напам'ять умову, пес надовго задумався. Інколи він ворухив вухами, і дівчатка починали надіятись, але зрештою він мусив визнати, що його зусилля ні до чого не привели.

— Але не відчаюйтесь! Задача хоч і важка, але ми з нею впораємось. Я залучу всіх тварин з ферми, і ми гуртом знайдемо рішення.

Пес вистрибнув у вікно, прибіг до коня й сказав йому:

— Громадський ліс має площу шістнадцять гектарів.

— Цілком можливо, — погодився кінь, — але я не бачу в цьому нічого цікавого для мене.

Коли пес пояснив коневі, з якими прикрощами здибалися дівчатка, той вельми стурбувався і погодився з ним, що треба ознайомити з задачею всіх тварин на фермі. Він повернувся у двір і, тричі проіржавши, почав витанцьовувати і вистукувати чотирма копитами об дощану обшивку воза, що гриміла, наче бубон. На цей заклик з усіх закутків посходились кури з півнем, воли, гуси, коти, телята,

а ще кабан і селезень. Півколом у три ряди вишикувались вони перед домом. Пес виткнув голову у вікно між двох дівчаток і, пояснивши суть справи, зачитав умову задачі:

— Громадський ліс має площу шістнадцять гектарів.

Худоба мовчки поринула в задуму, а пес обернувся до дівчаток і підморгнув їм,— мовляв, усе буде гаразд. Але ось тварини розчаровано загомоніли. Селезень, на якого пес покладав найбільше надії, нічого не втямив, а гуси поскаржились, що в них розболілись голови.

— Це надто трудно! — заявили тварини.— Ця задача нам не до снаги. Ми нічого не розуміємо!

— Та що тут складного? — вигукнув пес.— Ви ж не залишите малих у біді! Поміркуйте ще.

— Навіщо сушити голову? — пробурчав кабан.

— Авжеж,— зауважив кінь,— ти нічого не можеш зробити для дівчаток. Бо підтримуєш їхніх батьків.

— Неправда! Я за дівчаток. Але я тверезо оцінюю наші сили...

— Тихо!

Тварини знов замислилися над задачею про ліс, але все так само без успіху. В гусей ще дужче розболілися голови, корови почали дрімати. Кінь, попри всі свої найкращі наміри, не міг зосередитись і махав головою праворуч і ліворуч. Ось він подивився на луг і побачив, як у двір забігла маленька біла курочка.

— Не дуже ти квапишся, еге ж? — зауважив кінь.— Хіба ти не чула сигналу на збори?

— Мені треба було знести яйце,— сухо відповіла курочка.— Сподіваюсь, мені ще не заборонено нестись?

Вона увійшла в коло тварин і, ставши в першому ряду серед інших курей, поцікавилась, заради чого зібрано збори. Пес, що вже втрачав надію, не захотів пояснювати ще й курочці умови задачі. Щоб одна курочка розв'язала задачу, якої не розв'язав весь гурт? Але Дельфіна з Марінеттою попросили пса, і той ще раз пояснив умову задачі:

— Громадський ліс має площу шістнадцять гектарів...

— То й що тут нелегкого? — здивувалася маленька біла курочка, щойно він закінчив. — Задача досить проста!

Дівчатка зашарілися від хвилювання й дивилися на курочку з великою надією. Проте тварини заремствували:

— Вона нічого не придумала... Тільки ціну собі набиває, щоб на неї всі заглядалися... Вона знає не більше за нас...

— Досить вам, припиніть розмови! — звелів пес. — Тихо, кабане, і ви, корови, також замовкніть!.. То що́ти, курочко, придумала?

— Я вам повторюю: задача дуже проста, — відповіла маленька курочка. — І я дивуюся, чому ніхто з вас не знайшов розв'язку. Адже громадський ліс ось він, зовсім поруч! Треба просто піти й порахувати, скільки в ньому дубів, буків і беріз. Для всіх нас, я певна, вистачить години, щоб пройти його з краю в край.

— От тобі й курочка! — вигукнув пес.

— От молодчина! — завтурував кінь.

Дельфіна з Марінеттою мовби оніміли від захвату. Скочивши з підвіконня, вони стали навколішки біля маленької білої курочки й почали гладити їй спину, воло. Курочка скромно протестувала, мовляв, нема за що її хвалити. Тварини тислися одна поперед одної, щоб похвалити її. Навіть кабан, трохи заздрісний вдачею, не приховував свого захоплення.

— Аж не віриться: така крихітка — й така розумниця! — зазначив він.

Кінь і пес закликали припинити компліменти, і Дельфіна з Марінеттою в супроводі всіх домашніх тварин перейшли дорогу й досягли лісу. Там спершу дівчаткам довелося навчити кожного розпізнавати, котре дерево дуб, бук чи береза. Далі поділили громадський ліс на стільки ділянок, скільки було тварин, тобто на сорок дві (не рахуючи курчаток, гусенят, кошенят і поросят, яким доручили рахувати суніці й конвалії). Кабан бурчав, що йому дали найгіршу ділянку, де дерева дрібніші, ніж в інших місцях; мовляв, місцина, виділена маленькій білій курочці, повинна була дістатися йому.

Тоді Марінетта доручила кабанову ділянку білій курочці, й кожен приступив до роботи. Поки тварини лічили дерева в лісі, діти ходили

з ділянки на ділянку, збирали відомості й записували їх у свої чернетки.

— Двадцять два дуби, одинадцять буків, чотирнадцять беріз, — доповіла гуска.

— Тридцять два дуби, одинадцять буків, чотирнадцять беріз, — повідомив кінь.

А далі вже рахували, починаючи з одиниці. Робота посувалася дуже швидко, і ніщо начебто не провіщало будь-яких ускладнень. Три чверті дерев були вже обраховані, а селезень, кінь і маленька біла курочка завершували роботу, коли із глибини громадського лісу долинув вереск, репетування кабана:

— Рятуйте! Дельфіно! Марінетто! Допоможіть!

Дівчатка притьмом поспішили на той крик і одночасно з конем прибігли до кабана. Той трусився, мов осиковий листочок, стоячи віч-на-віч із великим диким кабаном-вепром, що дивився повними люті очима на свого одомашненого родича й лаявся на всі заставки:

— Йолопське поріддя, чого ти горлаєш і баламутиш чесний народ серед білого дня? Ось я зараз навчу тебе доброзвичайності, щоб знав: з таким писком нічого потикатися до лісу! А ви, малечо, назад, до лігва!

Останні слова він мовив десяткові диких поросят-вепренят, що гасали довкола свійського кабана, бешкетуючи навіть під його ногами.

Посмуговані вздовж тіла довгими світлими смугами, вепренята були завбільшки з кота й мали маленькі сміхотливі очиці. Можливо, саме вони й порятували кабана від вепрової розправи, оскільки вепр остерігався нападати на нього, щоб не розтоптати одного-другого із своїх нащадків.

— А це що за прояви? — пробурчав вепр, побачивши коня і двох дівчаток. — Слово честі, їм здається, що вони стоять на великій дорозі. Бракує тільки автомобілів. Ну, знаєте, з мене досить!

У вепра був такий лютий вигляд, що дівчаток поймав жак. Вони стали мов укопані й пробелькотали: «Пробачте!», але щойно поба-

чили вепренят, як ураз забули про страшного вепра і загукали, що зроду не бачили нічого чарівнішого. Примовляючи ці слова, вони заходилися бавитися з цими дикими поросятками, пестили їх та обнімали. Щасливі, що є з ким погратися, вепренята з радості й насолоди лиш кувікали тихенько.

— Які вони гарненькі! — знай повторювали Дельфіна й Марінетта. — А які милі, які ж славні!

Вепр полагіднішав. Очі в нього стали сміхотливі, як у вепренят, і писк подобрішав.

— Та нічогенький виводок, — погодився він. — Тільки ж до чого пустотливі — мороки з ними не оберешся! Але що вдієш — такий у них вік. Їхня мама твердить, що вони милі дітки, а що ж до мене, то я зовсім не такий злюка, як ви могли подумати. Признаюся відверто, я б не казав нічого лихого й про цього недотепу, коли б не його дурнуватий вигляд. Яка чудернацька тварина! Потворнішої не буває. Принаймні я ще не бачив.

Свійський кабан, що й досі трусився з ляку, не смів суперечити, але він вважав себе кращим за вепра, тому тільки люто крутив очима.

— А ви, маленькі дівчатка, що вас привело до лісу?

— Ми разом з нашими друзями з ферми прийшли полічити дерева. Ось кінь вам пояснить. Бо нам треба йти й доробляти задачу.

Ще раз пригорнувши вепренят, Дельфіна й Марінетта поквапились геть, пообіцявши вернутися через хвилику.

— Уявляєш, — сказав вепрові кінь, — шкільна вчителька задала дітям дуже складну задачу.

— Я нічого не уявляю! Пробач, але я живу відлюдьком. Виходжу тільки вночі й села майже не знаю.

Вепр замовк, позирнувши на свійського кабана, й знову завівся:

— Але ж який він гидкий! Я ніяк не звикну до нього. Ця рожева шкіра викликає у мене непереборну огиду. Та годі вже про нього. Я вже казав, що веду нічний спосіб життя і багато чого зовсім не знаю. Наприклад, хто така шкільна учителька? І що таке задача?

Кінь пояснив йому, хто така шкільна учителька і що таке задача.

Вепр дуже зацікавився школою і шкодував, що не може послати туди своїх дітей. Але він не розумів, чому батьки дівчаток такі строгі

— Чи хто бачив, щоб я не давав своїм вепренятам гратися після обіду або примушував їх розв'язувати задачі? Все одно вони б не послухались. І їхня мама горою стала б супроти мене. Але що ж то за трудюща задача, в чому вона полягає?

— Ось умова: «Громадський ліс має площу...»

Коли кінь переказав умову до кінця, вепр звернувся до білки, що стридала на найнижчих гілках бука:

— Білочко, негайно полічи дуби, буки та берези в цьому лісі,— попросив він її.— Я тут почекаю.

Білочка так і шугнула в верхів'я бука.

— Подалася кликати своїх родичок на допомогу,— пояснив вепр.— За чверть години відповідь буде готова. Таким чином ми перевіримо, чи правильна відповідь Дельфіни й Марінетти.

А кабан усе ще стояв оторопіло серед вепренят. Раптом він згадав, що не доробив свого завдання, а що забув, на якому місці урвав рахунок, то йому треба було починати все з початку. Поки він роздумував, що чинити, прибули селезень і маленька біла курочка.

— Сподіваюсь, ви не дуже перевтомилися,— сказала кабанові курочка.— Ні, не від надмірних зусиль, що сповнюють вас такими гордощами й пихою, ви все кинули на півдорозі. Доведеться нам із селезнем узяти на себе вашу частку роботи!

Кабан дуже зніяковів і не знав, на яку ногу ступити. А маленька біла курочка додала ущипливо:

— Не вибачайтеся. Не дякуйте. Нам неважко!

— Авжеж,— докинув вепр,— у нього є всі чесноти: бридкий, рожевошкірий, ще й ледачий!

Тим часом дикі пацята обступили новоприбулих — захотіли погратися з ними, але маленька біла курочка, що не любила фамільярностей, попросила їх дати їй спокій. Але вепренята й далі набридали, тицяючись у неї пискми, лізучи ногами їй на спину, тож курочка випурхнула на гілку ліщини. В супроводі інших тварин із

ферми Дельфіна й Марінетта пішли рахувати дерева, що їх мав би полічити кабан. Ось залишилося тільки скласти докуп три доданки. Через декілька хвилин Дельфіна й Марінетта оголосили:

— В громадському лісі росте три тисячі дев'ятсот вісімнадцять дубів, тисяча двісті чотирнадцять буків і тисяча триста дві берези.

— Так я й думав! — пророкхав кабан.

Дельфіна подякувала тваринам за таку гарну роботу, а найдужче маленькій білій курочці, що додумалась, як вирішити задачку. Вепренята спочатку зніжковили перед численними прибульцями, а тоді підступили до гусей і почали їх зачіпати. Добрі душею гуси охоче погодилися погратися з ними. Дівчатка й собі пристали до гри, а за ними й решта тварин. Навіть сам вепр реготав на всю горлянку. Ніколи ще в лісі не було стільки галасу й таких веселощів.

— Жаль уривати ваші веселощі,— втрутився нарешті пес,— але сонце от-от зайде. Батьки дівчаток незабаром повернуться й, нікого на фермі не заставши, не на жарт розгніваються.

Коли всі зібралися рушати, на найнижчих гілках бука з'явився гурт білочок, і одна з них доповіла вепрові:

— У цьому лісі росте три тисячі дев'ятсот вісімнадцять дубів, тисяча двісті чотирнадцять буків і тисяча триста дві берези.

Обрахунки білок і дівчаток цілком співпадали, чому вепр дуже зрадів.

— Це підтверджує, що ви не помилились! Завтра учителька поставить вам хорошу оцінку. Ох! Хотів би і я бути там, коли вона хвалитиме вас. Хотів би побачити школу...

— То приходь завтра вранці,— запропонували дівчатка.— Учителька не дуже лиха. Вона дозволить вам зайти в клас.

— Ви так думаєте? Ну, що ж! Не відмовляюсь. Але поміркую...

Тільки дівчатка одійшли, як вепр уже й вирішив прийти до школи вранці. Кінь і пес пообіцяли йому також з'явитися туди, щоб він не був перед учителькою єдиним чужаком.

Коли батьки повернулися з поля, вони побачили Дельфіну й Марінетту, що гралися на подвір'ї, і загукали з дороги:

— Ви зробили задачку?

— Так! — відповіли доньки й рушили назустріч батькам. — Але ж і набралися ми з нею клопоту!

— Важенька була робота, — підтакнув кабан, — і не мені хвалитися, але в лісі...

Він не договорив, бо Марінетта наступила йому на ратицю. Батько несхвально позирнув на кабана і пробурчав, що ця тварина дедалі дурнішає.

Потім сказав дівчаткам:

— Розв'язати задачу — це ще не все. Важливо правильно розв'язати! Але про це ми дізнаємося завтра. Побачимо, яку оцінку поставить вам учителька. Якщо задачу розв'язано неправильно, то начуйтеся! Простіше всього сяк-так зліпити відповідь.

— Ми нічого не ліпили сяк-так, — запевнила Дельфіна, — і можете бути певні, що задачу розв'язано правильно.

— Зрештою, у білочок вийшла така сама відповідь, як і в нас, — знову втрутився кабан.

— У білочок! Цей кабан збожеволів! І вигляд у нього давно вже якийсь чудний. Ще одне слово — й геть, у саж!

Назавтра вранці, щойно вчителька з'явилася на порозі школи, аби впустити школярів, вона не здивувалася, побачивши на подвір'ї коня, пса, кабана й маленьку білу курочку. І раніше траплялося, що з сусідньої ферми прибуває яка-небудь тварина. Але здивувала й злякала її поява вепра, що раптом виліз із живоплоту, де він переховувався. Вчителька вже хотіла закричати «Пробі!», але Дельфіна й Марінетта швиденько заспокоїли її.

— Панночко, не бійтесь! Це наш знайомий. Він дуже милий!

— Вибачте мені, — звернувся вепр, наблизившись. — Я не хотів вас лякати, але я стільки хорошого начувся про вашу школу, вашу науку, що мені страх як закортіло прийти й послухати ваш урок. Я певен, що багато у вас навчуся.

Полещена вчителька все-таки вагалася, чи впускати вепра в клас. Інші тварини й собі попросилися до класу.

— Звісно ж, — заявив вепр, — ми всі обіцяємо поводитись добре й не заважати вам вести урок.

— Зрештою,— погодилася вчителька,— я не бачу нічого незручного в тому, щоб ви зайшли в клас. Ставайте в ряд!

Тварини поставали слідом за дівчатками, вишикувавшись по двоє перед дверима школи. Вепр став поряд із кабаном, біла маленька курочка — з конем, а пес опинився позаду. Тільки вчителька плеснула в долоні, нові школярі тихо, без будь-якого галасу і штовхання зайшли в клас. Пес, вепр і кабан усілися поміж дівчатками, маленька курочка вилетіла на спинку стільця, а кінь, надто великий, щоб сідати за стіл, залишився стояти в глибині класної кімнати.

Заняття почали з письма, а далі був урок з історії. Вчителька розповіла про п'ятнадцяте сторіччя й зокрема про короля Людовіка Одинадцятого, короля дуже жорстокого, що мав звичай ув'язнювати своїх ворогів у залізні клітки. «На щастя,— сказала вона,— часи змінилися і в нашу епоху не може бути й мови про те, щоб когонебудь саджали в клітку». Ледве учителька промовила ці слова, як маленька біла курочка підхопилася зі свого місця й попросила слова.

— Певне,— заявила вона,— ви не знаєте, що зараз діється в країні. Річ у тім, що нічого не змінилося від п'ятнадцятого сторіччя! Я сама не раз бачила нещасних курей, запроторених у клітки, і ніхто не збирається покласти цьому край!

— Яке неподобство! — вигукнув вепр.

Учителька дуже почервоніла, бо згадала про двох курчаток, яких сама закрила в клітку на відгодівлю. Тож вона подумки пообіцяла сама собі відпустити їх на волю після уроків.

— Коли я стану королем,— сказав кабан,— я запроторю хазяїв у клітку!

— Але ти ніколи не станеш королем, — зауважив вепр. — Ти дуже бридкий!

— Я знаю людей, які мають про мене зовсім іншу думку,— заперечив кабан.— Ще вчора ввечері батьки Дельфіни й Марінетти подивилися на мене й сказали: «Кабан усе гарнішає, треба ще краще дбати про нього». Я нічого не вигадую. Дівчатка були там, коли вони це говорили. Правда, дітки?

Збентежені Дельфіна й Марінетта підтакнули, нібито батьки й справді говорили такі хвалебні речі. Кабан аж сяяв радістю.

— Все одно, ти найбридкіша тварина, яку я будь-коли бачив, — твердив вепр.

— А ти глянь сам на себе! Чи не бридкий ти сам із тими двома іклами, що стирчать у тебе з пащі?

— Як ти смієш пащекувати про мою вроду? Стривай-но, грубіяне, я навчу тебе поважати чесних звірів!

І вепр вискочив з-за столу, а кабан заверещав і кинувся навтікача. Знеобачка він штовхнув учительку, й та впала на підлогу.

— Рятуйте! — волав він. — Убивають!

І скавав між столами, скидаючи на підлогу книги, зошити, ручки й чорнильниці. А вепр невідступно гнався за ним, погрожуючи розпороти кабанові черево. Пробігаючи повз учительчин стілець, він зачепив його й потяг за собою. Це його трохи затримало, і тим часом Дельфіна й Марінетта спробували заспокоїти вепра, нагадавши, що той обіцяв не заважати на уроці. Пес з конем допомогли втихомирити звіра.

— Вибачте мені, — сказав він учительці. — Я трохи погарячкував, але цей кабанюра такий бридкий, що як його й стерпіти!

— Я мала б вигнати вас обох із класу, але на перший раз тільки поставлю обом нулі за поведінку.

І вчителька написала на дошці:

Вепр — нуль за поведінку.

Кабан — нуль за поведінку.

Вепр і кабан дуже засмутились, але марно просили вони стерти нулі. Вчителька про це й слухати не хотіла.

— Кожному по заслугі! Маленькій білій курочці — десять із десяти. Псові — десять із десяти. Коневі — десять із десяти. А зараз перейдемо до арифметики. Подивимося, як ви впоралися із задачею про громадський ліс. Хто з вас розв'язав її?

З усього класу лиш Дельфіна й Марінетта підняли руки. Поглянувши в їхні зошити, учителька звела брови, й дівчатка занепокоїлись. Невже вона вважає, що задачку розв'язано неправильно?

— Послухайте ще раз умову,— звернулася вона до класу.— Громадський ліс має площу шістнадцять гектарів...

Пояснивши учням, як слід міркувати, вона виконала дії на дошці й оголосила:

— В громадському лісі росте чотири тисячі вісімсот дубів, три тисячі двісті буків і шістсот беріз. Отже, Дельфіна й Маринетта помилилися. Вони дістануть незадовільні оцінки.

— Даруйте! — запротестувала маленька біла курочка.— Мені дуже прикро, але якраз ви помиляєтесь! У нашому громадському лісі росте три тисячі дев'ятсот вісімнадцять дубів, тисяча двісті чотирнадцять буків і тисяча триста дві берези. Стільки скільки написано в зошиті у дівчаток.

— Це нісенітниця! — заперечила вчителька.— Беріз не може бути більше, ніж буків. Повторимо наші доведення.

— Всі доведення марні! В нашому громадському лісі росте якраз тисяча триста дві берези. Ми вчора всю другу половину дня потратили, щоб порахувати їх. Це ж правда, друзі?

— Правда,— potwierдили пес, кінь і кабан.

— Я був там,— сказав вепр.— Деревя пороховано двічі.

Учителька спробувала пояснити тваринам, що уявний громадський ліс з умови задачі зовсім не відповідає справжньому громадському лісові, але маленька біла курочка розсердилась, і в її товаришів зіпсувався настрій.

— Якщо умова задачі хибна,— заявила вона,— то сама задача не має ніякого смислу. Учителька сказала їм, що вони тупаки. Почервонівши спересердя, вона вже хотіла поставити незадовільні оцінки обом дівчаткам, коли в клас зайшов інспектор міністерства освіти. Спочатку він здивувався, побачивши в шкільному приміщенні коня, собаку, курочку, кабана, а надто вепра!

— Та дарма, нехай сидять,— погодився він.— Про що ви говорили?

— Пане інспекторе! — звернулась маленька біла курочка.— Учителька задала позавчора задачу з такою умовою: «Громадський ліс має площу шістнадцять гектарів...»

Вислухавши все, інспектор без вагань погодився з маленькою білою курочкою. Для початку він зобов'язав учительку поставити «відмінно» в зошитах обох дівчаток і стерти нулі за поведінку кабанові й вепрові. «Громадський ліс — це громадський ліс,— зазначив він,— і сперечатися тут нема про що». Він був такий задоволений тваринами, що звелів поставити кожній добру оцінку, а маленькій білій курочці, що так добре міркувала,— хрестик пошани.

Дельфіна й Марінетта летіли додому, немов на крилах. Побачивши, що дітки дістали відмінні оцінки, батьки були щасливі й горді. А про гарні оцінки пса, коня, маленької білої курочки та кабана подумали, що все те заробили їхні двоє дівчаток. Щоб нагородити донечок, вони купили їм по новій ручці.

З М І С Т

ЛЕБЕДІ 9

ВОВК 25

ВОЛИ 41

ЧОРНИЙ ПІВНИК 57

СЛОН 73

ЗЛИЙ ГУСАК 89

ОЛЕНЬ ТА СОБАКА 103

ЗАДАЧА 119

Литературно-художественное издание

Эме Марсель

СКАЗКИ КОТА ВОРКОТА

(На украинском языке)

Для младшего школьного возраста

Перевод с французского
Муляра Анатолия Григорьевича

Рисунки Пинигиной-Ключковской
Иветы Владимировны

Киев «Вэсэлка»

Художній редактор *А. О. Ливень*
Технічний редактор *Т. В. Остапецька*
Коректори *І. Ю. Павлоцька,*
Н. П. Романюк

ИБ 5443

Здано на виробництво 03.12.90. Підписано до друку 04.04.91. Формат 70×90¹/₁₆. Папір офсетний № 2. Гарнітура «таймс». Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 9,94. Умовн. фарб.-відб. 10,81. Обл.-вид. арк. 8,80. Тираж 150000 пр. Зам. 1406-0. Ціна. І крб. 80 к.

Ордена Дружби народів видавництво «Веселка», 254655, МСП,
Київ, Мельникова, 63.

Львівська книжкова фабрика «Атлас»
290005, Львів, Зелена, 20.

1 крб. 80 к.

